

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Josefine Persson

Statligt stöd- krävs det lagstiftning
på nationell nivå?

Med fokus på den svenska lagstiftningen

The authority to supervise granted state aid is given to the Commission according to the EC Treaty, however this only concerns aids which are affecting the trade between the Member States. Concerning aids granted in the Swedish market only, there is no supervising authority which has given the result of a perforation in the Swedish legislation. It is a fact that it is time for a new legislation concerning state aid in Sweden and the paper has as its subject to investigate how to do this in the most efficient and realistic way.

Examensarbete
30 högskolepoäng

Hans Henrik Lidgard

Europeisk konkurrensrätt

Vårterminen 2008

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRORD	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Syfte och frågeställning	6
1.2 Metod och material	6
1.3 Avgränsningar	7
1.4 Disposition	7
2 EG-RÄTTENS REGLER GÄLLANDE STATLIGT STÖD	8
2.1 Definitionen av statligt stöd	8
2.2 Utvecklingen av statligt stöd	10
2.3 EG-fördragets statsstödsregler	11
2.3.1 Artikel 87.1 EG	11
2.3.2 Artikel 87.3 EG	12
2.3.3 Artikel 88.3 EG	12
2.3.4 Samspelet mellan artikel 87 EG och artikel 88 EG	13
2.3.4.1 C-280/00 Altmark	15
2.3.4.2 T-289/03 BUPA	15
2.4 Förekomsten av statligt stöd i enlighet med EG-rättslig rättspraxis	17
2.4.1 Innebörden av direkt respektive indirekt statsstöd	18
2.4.1.1 C-78/76 Steinike & Weinlig	18
2.4.1.2 C-290/83 Kommissionen mot Frankrike	19
2.4.1.3 C-67/85, 68/85 och 70/85 Van der Kooy	19
2.4.1.4 C-305/89 Italien mot Kommissionen	20
2.4.1.5 Kommissionens beslut C 2/2003 TV2-Danmark	20
2.4.1.6 Kommissionens beslut N-791/2006 Business Case Norrköping	22
2.4.2 Principen marknadsekonomisk investering	24
2.4.2.1 C-318/82 Leeuwarder Papierwarenfabriek	25
2.4.2.2 T-228/99 och T-233/99 Westdeutsche Landesbank Girozentrale	25
2.4.2.3 C-482/99 Stardust Marine	26
2.5 Sammanfattande slutsatser	27
3 DEN SVENSKA STATSSTÖDSRÄTTEN	28

3.1	Den svenska lagstiftningen	29
3.1.1	2 kap 8 § kommunallagen	29
3.1.2	Lag (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler	30
3.1.3	Lag (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m. m.	30
3.2	Förhållandet mellan 2 kap 8 § kommunallagen och EG:s statsstödsregler	31
3.2.1	Avsaknad av nationell lagstiftning	33
3.3	Den svenska rättspraxisen gällande statsstödsåtgärder	34
3.4	Sammanfattande slutsatser	37
4	DEN DANSKA STATSSTÖDSRÄTTEN	39
4.1	KRL 11 a § – statligt stöd	39
4.2	Dansk rättspraxis gällande statligt stöd	41
4.3	Sammanfattande slutsatser	43
5	KRÄVS DET EN IMPLEMENTERING AV STATSSTÖDSREGLER PÅ NATIONELL NIVÅ I SVERIGE?	45
5.1	Har Sverige en skyldighet att införa statsstödsregler på nationell nivå i enlighet med EG-rätten?	45
5.2	Hur bör en implementering av nationella statsstödsregler i Sverige genomföras?	46
6	AVSLUTANDE KOMMENTARER	51
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	52
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	57

Summary

Since the beginning of September 2007, the Swedish Competition Authority is the responsible authority of supervising public procurement given in Sweden. However, neither the Competition Authority nor any other Swedish authority has the competence to supervise that the municipalities in Sweden do not distort the competition by giving state aid to public- and private owned undertakings on the market. The Commission has the competence to supervise state aid, but that is only when the aid affects the trade between the Member States. However, the question asked in this paper is if Sweden required implementing a national legislation concerning the control of state aid

In the case, *Business Case Norrköping*, the Swedish Supreme Court stated not to give leave to appeal, in a case concerning state aid given from the municipality in Norrköping to their public owned undertaking, Nya Norrköping. The High Court of Justice stated that the Market Court together with the Swedish Competition Authority has the exclusive competence for this kind of cases. Further on, the Market Court stated that they do not have the competence for cases concerning prohibition against the Swedish State or municipality to give aid that is not compatible with the EC Treaty. The Swedish Competition Authority shall act for an effective competition as well for public as private activities, in gain for the consumers. The Competition Authority is the Swedish Authority which has the competence to assist the Commission in investigations concerning state aid, further on they do also have the mandate to note any distortion of a affective competition concerning public activity. It is however, stated that the reporting within the Competition Authority has been limited. The Competition Authority does not act as a supervising authority in the area of preventing distorting public state aid, and cannot on their own initiative interfere against unapproved aids.

In Denmark, the Danish Competition Authority has been a paragon for the other Member States with their well-generated Competition Act. The Danish Competition Authority has the possibility to interfere against unapproved aids given in Denmark that does not affect the trade between the Member States, especially concerning state aid given by municipalities.

It is time for Sweden to implement a national legislation concerning state aid and this should be made with reference to the Danish national legislation but also with a interpretation of the EC Treaty.

Sammanfattning

Sedan början av september 2007 har svenska konkurrensverket tagit över övervakningen av offentlig upphandling. Men således har varken konkurrensverket eller någon annan svensk myndighet i dagsläget befogenhet att övervaka att kommuner inte snedvrider konkurrensen genom att ge statsstöd eller genom att själva bedriva näringsverksamhet i konkurrens med privata näringsidkare. Visserligen är kommissionen ansvarig för att övervaka statsstöd, men enbart om statsstödet i fråga påverkar samhandeln mellan medlemsländerna. Frågeställningen i denna uppsats är således om Sverige har en skyldighet att implementera en nationell lagstiftning gällande statsstöd.

Nyligen beslutades av Högsta Domstolen, *Business Case Norrköping*, att inte meddela prövningstillstånd i ett mål där Norrköpings kommun utgett statsstöd till deras marknadsföringsbolag, Nya Norrköping, ägt av kommunen. Hovrätten fann att Konkurrensverket tillsammans med Marknadsdomstolen utgjorde exklusiva fora för den här typen av förbudstalan. Vidare har Marknadsdomstolen funnit att den inte är behörig att pröva frågor om förbud mot svenska staten eller kommuner att utge statligt stöd i strid mot EG-rättens regler. Konkurrensverket skall verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna. Konkurrensverket är den svenska myndighet som är behörig att assistera Kommissionen när denna utför undersökningar på statsstödsområdet. Konkurrensverket har vidare ett mandat att uppmärksamma hinder mot en effektiv konkurrens i offentlig verksamhet. Det har dock visats att konkurrensverkets rapportverksamhet inom just statsstödsområdet varit av begränsad omfattning. Konkurrensverket fungerar i nuläget inte som ett kontrollorgan för motverkande av konkurrenssnedvidande statligt och kommunalt stöd och synes inte på eget initiativ kunna ingripa mot otillåtna stöd.

I Danmark har det danska konkurrensverket tagit fram en modell för övervakningen av statsstöd som har blivit till en förebild för de övriga medlemsländerna. Det danska konkurrensverket har möjlighet att ingripa i enlighet med den danska konkurrenslagen, mot konkurrenssnedvidande stödåtgärder som inte påverkar samhandeln inom EU. Detta gäller främst statsstöd gällande kommuner.

I enlighet med de EG-rättsliga reglerna gällande statsstöd så har Sverige ingen skyldighet att implementera en nationell reglering gällande statsstöd. Dock har det visat sig genom en rad högst otilfredsställande domslut att det finns en uppenbar brist i den svenska lagstiftningen. En implementering är således aktuell vilken bör ske i enlighet med den danska modellen samt i samspråk med en EG-rättslig analogisk tolkning.

Förord

Jag vill tacka:

<i>Christian Berger</i>	Föredragande på svenska konkurrensverket.
<i>Gitte Holtsö</i>	Jur. Kand. på advokatfirman Plesner.
<i>Jenny Liljeson</i>	Jur. Kand. på advokatfirman Delphi.
<i>Robert Moldén</i>	Min assisterande handledare, föredragande på konkurrensverket.
<i>Kristian Pedersen</i>	Jur. Kand. på advokatfirman Delphi.
<i>Pernille Wegener Jessen</i>	Universitetslektor vid Aarhus Universitet.

Samt min underbara familj som alltid finns där för mig.

Förkortningar

DKK	Danska kronor
DEM	Tyska mark
EG	Europeiska Gemenskapen
EU	Europeiska Unionen
FRF	Franska Franc
KKL	Konkurrenslagen
KL	Kommunallagen
KRL	Danska konkurrenslagen
MD	Marknadsdomstolen
MSEK	Millioner svenska kronor
RegR	Regeringsrätten
RF	Regeringsformen
SAS	Scandinavian Airlines
SEK	Svenska kronor

1 Inledning

”Det måste vara fint att vara företagare. För det krävs att attityden till företagande ändras. Precis som alla förr visste att vi fick fläsk om vi hade en gris, eller mjölk om vi hade en ko, så måste vi nu inse att det bara är genom att fler arbetar och fler företag lyckas som vi kan trygga vår välfärd.”¹

I Sverige finns det idag en betydande lucka i den svenska lagstiftningen gällande statligt stöd på nationell nivå. Detta är något om framkommit i det svenska rättssystemet då det i allt fler fall gällande statligt stöd inte går att finna någon vägledning. I ett flertal rättsfall har man inte funnit rätt fora för frågan samt gjort gällande att klagorätten är starkt begränsad.

Inom EG-rätten är Kommissionen ansvarig för att övervaka statsstöd, men enbart om statsstödet i fråga påverkar samhandeln mellan medlemsländerna och ej på nationell nivå. Konkurrensverket är den myndighet i Sverige som idag har kompetensen att övervaka den offentliga upphandlingen. Varken konkurrensverket eller någon annan svensk myndighet har i dagsläget befogenhet att övervaka att kommuner inte snedvrider konkurrensen genom att ge statsstöd eller genom att själva bedriva näringsverksamhet i konkurrens med privata näringsidkare.

Förarbetet inför denna uppsats föranleddes av en utredning om det svenska rättsläget, dels för att få en förståelse för såväl författare som läsare men även för att kunna angripa problemet på ett rimligt sätt och därav göra en så objektiv och rättvis uppsats som möjligt. Detta gjordes genom ett antal intervjuer med verksamma inom området för statsstöd, såväl från den offentliga som privata sidan. Även om problematiken uppfattats olika av de yrkesverksamma, så var dessa rörande överens gällande denna betydande lucka i den svenska lagstiftningen angående statligt stöd på nationell nivå. Det finns en lagstadgad regel i den svenska kommunallagen 2 kap 8 § som reglerar förbudet av att utge statligt stöd gällande våra svenska kommuner, problemet ligger dock i själva definitionen och övervakningen utav det statliga stödet. Med andra ord så finns det en lagstiftning i Sverige gällande förbudet av statligt stöd, men då det inte finns någon vidare lagstiftning gällande övervakningen av dessa samt definitionen av statligt stöd, så kan regeln i 2 kap 8 § kommunallagen ses som en regel utan någon egentlig rättslig verkan.

Detta är ett problem i Sverige då det vid ett flertal tillfällen varit svårt att utreda om ett statligt stöd föreligger eller ej. Den svenska lagstiftaren bör lämpligen se över bristen på en nationell lagstiftning gällande statligt stöd, för att ge en sundare konkurrens inom Sverige samt förhindra de otillbörliga stöd som idag ges ut av de svenska kommunerna.

¹ M.Olofsson, Näringsminister, Dagens Nyheter 2 februari 2007.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka huruvida Sverige har en skyldighet att införa statsstödsregler på en nationell nivå i enlighet med EG-rätten. Om så inte är fallet, bör den svenska lagstiftaren ändå införa någon form av statsstödsregel och hur bör då denna se ut?

1.2 Metod och material

I syfte att besvara den ovan ställda frågeställningen har flera olika metoder använts då det anses nödvändigt för att göra en så objektiv genomgång som möjligt.

Det har använts en klassisk rättsdogmatisk metod vilken innebär en genomgång av vedertagna rättskällor såsom lagar, förarbeten, rättspraxis och doktrin. Fokus ligger på EG-rätt, såväl svensk som dansk rätt. Som en röd tråd igenom uppsatsen har det svenska rättsfallet, *Business Case Norrköping*, använts.²

Som komplement till den rättsdogmatiska metoden har även en komparativ metod använts. Detta till syfte att göra en jämförelse mellan det svenska och danska rättsläget gällande statsstöd på nationell nivå. Då det danska rättsläget är längre framskridit än det svenska på detta område, så har denna metod fyllt ett syfte till hur det svenska rättsläget eventuellt kan komma att se ut i framtiden.

Materialet som är använt i denna uppsats är något varierande, till en grund för uppsatsen är ett antal intervjuer med olika yrkesverksamma inom området för just statligt stöd på nationell nivå inom såväl Sverige som Danmark. Dessa intervjuer har utförts som informella samtalsintervjuer och främst gjorts för att ge uppsatsen en bra grund att börja på. Syftet med dessa intervjuer har varit att bringa fram viktig information som ej går att finna i skriven text. Dessa har sedermera följt uppsatsen men då de enbart har utförts som samtalsintervjuer så fyller de ej kraven för den samhällsvetenskapliga metoden.³ Intervjuerna har således ingen betydelse för slutsatsen i denna uppsats.

Ibland har det varit svårt att vara helt och hållet objektiv under uppsatsens gång, detta då rättsläget i Sverige är något bristande gällande statligt stöd. Målet med uppsatsen har ändå varit att förklara samt dra slutsatser som är så objektiva som möjligt, samt göra det tydligt för läsaren när författarens egna tolkningar, översättningar och slutsatser formuleras samt när andras blivit citerade.

² Norrköpings tingsrätts dom T 2522-06/ Case N 791/2006, *Business Case Norrköping*, para 36.

³ P. Esaisson, *Metodpraktikan; konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm 2004, s. 233

1.3 Avgränsningar

Huvudsyftet med denna uppsats har som tidigare nämnts varit att utreda om Sverige har en skyldighet att införa nationella bestämmelser gällande statligt stöd och om så ej är fallet, bör man då införa någon annan nationell regel?

Då ämnet statligt stöd är ett enormt område så har denna uppsats begränsats till att främst behandla statligt stöd i det svenska och rättssystemet, samt EG-rättsliga stöd som har varit till grund för svenska och danska beslut. Uppsatsen är begränsad till att gälla skillnaderna samt innebörden av direkta samt indirekta stöd givna av staten. Då uppsatsen är en jämförelse av det svenska samt danska rättsläget på området är uppsatsen begränsad till något färre men vägledande nationella rättsfall, samt sedermera något fler EG-rättsliga fall då det är dessa regler som ligger till grund för statsstödsåtgärderna.

1.4 Disposition

Uppsatsen inleds i kapitel 2 där en genomgång av de EG-rättsliga statsstödsreglerna diskuteras och redogörs. Kapitel 3 behandlar de svenska reglerna gällande statligt stöd medan kapitel 4 behandlar de danska statsstödsreglerna. I dessa tre kapitel redogörs för den lagstiftning som finns på området samt även för praxis som är relevant för uppsatsen.

I kapitel 5 görs en analys utav dessa tre olika system för statliga stöd samt en komparation mellan det svenska och danska systemet. Uppsatsen avslutas i kapitel 6 där de författarens egna slutsatser redovisas.

2 EG-rättens regler gällande statligt stöd

Statligt stöd innebär att nationella, regionala eller lokala myndigheter använder allmänna medel för att hjälpa vissa företag eller näringsgrenar. Ett företag som får statligt stöd får alltså konkurrensfördelar i jämförelse med sina konkurrenter. För att bevara ett rättvist konkurrens klimat inom EU måste därför det statliga stödet kontrolleras. Enligt artikel 87 i EG-fördraget är det förbjudet för medlemsstaterna att utge selektivt stöd med hjälp av statliga medel som kan påverka handelsutbytena mellan medlemsländerna och snedvrیدا konkurrensen. Statligt stöd kan emellertid tillåtas om det ges till projekt av allmänt intresse, till exempel stöd till mindre gynnade regioner, tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, främjande av små och medelstora företag, forskning och utveckling, miljöskydd, utbildning, sysselsättning eller kultur. Europeiska kommissionen ska kontrollera det statliga stöd som medlemsländerna beviljar, oavsett om det bara planeras eller om det redan är utbetalt, för att se till att det inte snedvrیدer konkurrensen.⁴

2.1 Definitionen av statligt stöd

Definitionen statsstöd grundar sig på tolkningen av artikel 87.1 EG. EG-rättens regler om statsstöd gäller åtgärder som innebär att den offentliga sektorn beviljar företag stöd eller andra fördelar. Formen av stöd saknar betydelse. I allmänhet handlar det om direkta bidrag till stödmottagaren men som stöd betraktas också hyra för fastighet som understiger marknadspriset. Som företag betraktas samtliga enheter som bedriver ekonomisk verksamhet, oavsett deras juridiska form.

För att reglerna om statsstöd skall äga tillämpning förutsätts att samtliga kriterier för stöd enligt artikel 87.1 EG uppfyllts:

- 1) Offentliga medel kanaliseras till offentliga eller privata företag.
- 2) Åtgärden snedvrیدer eller hotar att snedvrیدا konkurrensen genom att gynna stödmottagaren.
- 3) Det är fråga om en selektiv fördel, det vill säga att endast vissa företag gynnas.
- 4) Åtgärden har en inverkan på handeln mellan medlemsstaterna.

⁴ http://europa.eu/scadplus/glossary/state_aid_sv.htm

För det första förutsätter tillämpningen av EG:s regler gällande statsstöd att det är fråga om åtgärder som innebär att offentliga medel används. Som offentlig sektor betraktas i detta sammanhang utöver den centrala förvaltningen och de underlydande organisationerna också samtliga myndigheter på regional och lokal nivå såsom kommuner och landsting. Också offentliga företag, banker och stiftelser omfattas av definitionen. Reglerna om statsstöd täcker såväl de nationella stöden som finansieringen från EU. Också när stöd kanaliseras genom en privat aktör till företag uppfylls kriteriet om offentliga medel. Definitionen på företag är enligt EG:s rättspraxis mycket bred. Med företag avses samtliga enheter som bedriver ekonomisk verksamhet, oavsett deras juridiska form. Till exempel en enskild person som bedriver verksamhet som egenföretagare uppfyller kriteriet.⁵

Det behöver inte vara fråga om direkta utbetalningar till stödmottagaren utan definitionen täcker också fördelar som på annat sätt har skaffats genom åtgärder som den offentliga sektorn har vidtagit. Till exempel det att företag tillhandahålls offentliga tjänster till ett pris som understiger marknadspriset utgör enligt artikel 87 EG statsstöd. Genom åtgärden skapas alltså ekonomisk vinning som företaget inte skulle få inom ramen för sin normala affärsverksamhet. Detta ger företaget ifråga en mer gynnsam ställning jämfört med dess konkurrenter. För att det skall vara fråga om statligt stöd krävs dock att åtgärden har konsekvenser för budgeten, det vill säga att inkomsterna för den offentliga sektorn minskar eller att den offentliga sektorns utgifter ökar. Statsstödsreglerna förhindrar dock inte att staten i egenskap av ägare kan kanalisera finansiering till företagen. I ett dylikt fall förutsätts dock att staten som finansiär följer principen om marknadsekonomiskt investering, det vill säga om den handlar på ett sätt som också privata finansiärer och placerare kan acceptera i den aktuella situationen.⁶

För att artikel 87 i EG-fördraget skall äga tillämpning krävs dessutom att åtgärden är av selektiv natur. Detta betyder att skaran av potentiella stödmottagare har begränsats, till exempel geografiskt eller enligt sektor. Stöd som beviljas på geografiska grunder uppfyller kriteriet om selektivitet eftersom det har gjorts en geografisk begränsning. Av denna anledning betraktas en sänkning av skatter eller lagstadgade socialskyddsavgifter för samtliga företag i en medlemsstat som en allmän åtgärd som inte utgör statsstöd. I praktiken innebär selektivitet att de myndigheter som administrerar åtgärden ifråga har frihet att göra egna bedömningar och att man genom myndigheternas agerande kan inverka på företagens och konkurrenternas ställning på marknaden.⁷

⁵ European Commission,
http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/overview/index_en.cfm.

⁶ European Commission,
http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/overview/index_en.cfm.

⁷ European Commission,
http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/overview/index_en.cfm.

För att kriteriet om statsstöd skall uppfyllas måste åtgärden ifråga ha inverknings på handeln mellan medlemsstaterna. Det räcker med att man bevisar att stödmottagaren bedriver ekonomisk verksamhet och opererar på en marknad där det förekommer handel mellan medlemsstaterna. Stödmottagarens ekonomiska eller juridiska ställning saknar betydelse i detta sammanhang, det vill säga en icke vinstdrivande organisation kan alltså bedriva ekonomisk verksamhet. Kommissionen anser dock att små stödbelopp inte påverkar konkurrensen eller handeln mellan medlemsstaterna. Dyligt stöd omfattas inte av det allmänna förbudet enligt artikel 87.1 i EG-fördraget. Inom en nära framtid förväntas ett test som mäter de ekonomiska effekterna av stöd bli tagen i bruk, detta som en tolkningsregel som avser att precisera stödåtgärdens verkningar på konkurrensen och handeln.⁸

För att artikel 87 i EG-fördraget skall kunna äga tillämpning skall alla ovan beskrivna kriterier vara uppfyllda.

Definitionen av statligt stöd kommer att analyseras djupare längre fram i uppsatsen, detta genom analys av rättspraxis rörande just statligt stöd.

2.2 Utvecklingen av statligt stöd

Att stärka den regionala ekonomin och utvecklingen är ett viktigt mål för EG-rätten. I syfte att möjliggöra detta är det vanligt förekommande att stöd utgår till individuella företagare i form av statliga stöd att öka deras konkurrenskraftighet. Detta är dock konkurrensnedvridande då de företagare som inte erhållit något stöd blir på så sätt blir diskriminerade samt att detta kan ha effekt på den gemensamma handeln inom EU.

Kontrollen av statligt stöd infördes som en huvudpelare inom den EG-rättsliga konkurrensrätten redan då Romdraget undertecknades år 1957.⁹ Romfördraget innebär inte ett totalt förbud av statligt stöd även om huvudregeln motsäger sig EG-rätten, då det i särskilda fall finns undantagsregler som berättigar utbetalning av statligt stöd.¹⁰ Den generella principen gällande statligt stöd innebär en skyldighet för medlemsstaterna att meddela kommissionen om alla planerade statsstöd, samt ett förbud att utbetala ett statsstöd innan kommissionen godkänt detta. Denna princip har utvecklats av praxis från såväl kommissionen som europadomstolen.¹¹

Romfördraget ger kommissionen det huvudsakliga ansvaret gällande kontrollen av statligt stöd, och det senaste decenniet har det skett en enorm

⁸ European Commission, http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/overview/index_en.cfm.

⁹ *European Union Consolidated Versions of the Treaty on European Union and of the Treaty Establishing the European Community*, Official Journal C 321 E/1.

¹⁰ Vademecum Community Rules on State aid, 15/02/2007;

¹¹ A. Biondi, P. Eckhout & J. Flynn, *The Law of State Aid in the European Union*. Oxford 2004, s. 117.

utveckling på området. Europadomstolen och kommissionen har idag en vid syn på vad som kan definieras som statligt stöd under artikel 87 EG-fördraget. Vid fastställandet om ett stöd kan definieras som statligt stöd eller ej ligger tyngdpunkten på konsekvenserna av stödet och inte på dess lagstadgade betydelse.¹² Syftet med de statstödsrättsliga reglerna är att tillåta kommissionen att bevara samhandeln mellan medlemsstaterna, oavsett deras olika ekonomiska resurser och traditioner.¹³

2.3 EG-fördragets statsstödsregler

Ramarna för EG:s regler om statsstöd anges i artiklarna 86-89 i EG-fördraget. EG:s statsstödsregler bygger på en förbudsprincip och på en anmälningsskyldighet till kommissionen.

2.3.1 Artikel 87.1 EG

”Om inte annat föreskrivs i detta fördrag, är stöd som ges av medlemsstat eller med statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenlig med den gemensamma marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.”¹⁴

Kriterierna för stöd framgår av artikel 87.1 EG. För det första skall det vara fråga om kanalisering av offentliga medel till företag. Ett annat kriterium är att åtgärden kan snedvrida eller hota att snedvrida konkurrensen genom att gynna mottagaren. Ett tredje kriterium är att stödet har en inverkan på handeln mellan medlemsstater. För att bestämmelserna om statsstöd skall kunna äga tillämpning krävs att samtliga kriterier blir uppfyllda.

EG:s regelverk gällande statsstöd bygger alltså på en förbudsprincip där statsstöd som utgångspunkt är otillåtet. Det finns dock omfattande möjligheter att erhålla undantag från förbudet. Förbudsbestämmelsen har direkt effekt såtillvida att nationella domstolar och myndigheter, för att kunna avgöra huruvida en åtgärd vidtagits i strid med fördraget, kan bli tvungna att tolka begreppet statligt stöd i artikel 87.1 EG. Vidare är förbudet kopplat till ett genomförandeförbud och en skyldighet att anmäla statsstöd till kommissionen enligt artikel 88.3 EG.

¹² P. Craig & G. De Búrca, *EU Law: Text, Cases and Materials*. New York 2003, s. 1141.

¹³ Commission (2005) 107, *State Aid Action Plan*, para 9.

¹⁴ Artikel 87.1 Europeiska gemenskapernas fördrag.

2.3.2 Artikel 87.3 EG

”Som förenligt med den gemensamma marknaden kan anses:

- *Stöd att främja den ekonomiska utvecklingen i regioner där levnadsstandarden är onormalt låg eller där det råder allvarlig brist på sysselsättning,*
- *Stöd för att främja genomförandet av viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse eller för att avhjälpa en allvarlig störning i en medlemsstats ekonomi,*
- *Stöd för att underlätta utveckling av vissa näringsverksamheter eller vissa regioner, när det inte påverkar handeln i negativ riktning i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset,*
- *Stöd för att främja kultur och bevara kulturarvet, om sådant stöd inte påverkar handelsvillkoren och konkurrensen inom gemenskapen i en omfattning som strider mot det gemensamma intresset,*
- *stöd av annat slag i enlighet med vad rådet på förslag från kommissionen kan komma att bestämma genom beslut med kvalificerad majoritet.”¹⁵*

Kommissionen har utfärdat många bestämmelser på lägre nivå som avser att precisera de grunder för godkännande av stöd som är förenligt med den inre marknaden enligt artikel 87.3 EG. När de nationella myndigheterna bedömer att en planerad stödordning uppfyller ett av de ovan nämnda kriterierna, skickar de en förhandsanmälan enligt artikel 88.3 EG om den planerade stödordningen till kommissionen. Om det planerade stödet uppfyller kriterierna i reglerna, kan kommissionen godkänna åtgärden såsom förenlig med den inre marknaden under en begränsad tid.

2.3.3 Artikel 88.3 EG

”Kommissionen skall underrättas i så god tid att den kan yttra sig om alla planer på att vidta eller ändra stödåtgärder. Om den anser att någon sådan plan inte är förenlig med den gemensamma marknaden enligt artikel 87, skall den utan dröjsmål inleda det förfarande som anges i punkt 2. Medlemsstaten ifråga får inte genomföra åtgärden förrän detta förfarande lett till ett slutgiltigt beslut.”¹⁶

I artikel 88 i EG-fördraget har kommissionen anförtrotts uppgiften att övervaka statliga stöd. Utgångspunkten för förfarandet av statsstöd är att en förhandsanmälan om samtliga stödordningar som planeras eller om enskilda stöd som inte hör till någon stödordning skall skickas till kommissionen. Som exempel på enskilda stöd som inte hör till någon stödordning kan nämnas de stöd som kommuner beviljar. Syftet med anmälningsförfarandet är att ge kommissionen tillfälle att bedöma om det planerade stödet är förenligt med målen för den inre marknaden. Nya stödordningar eller

¹⁵ Artikel 87.3 Europeiska gemenskapernas fördrag.

¹⁶ Artikel 88.3 Europeiska gemenskapernas fördrag.

enskilda stöd kan införas först efter att kommissionen har godkänt dem. Stöd som beviljas utan godkännande från kommissionen strider mot lagen och det kan bli nödvändigt att återkräva stödet jämte ränta av stödmottagaren.

I kraft av EG-rättens direkta effekt och företräde är svenska förvaltningsdomstolar, myndigheter och kommuner således skyldiga att tillämpa artikel 88.3 EG ex officio, det vill säga även om ingen part har åberopat de EG-rättsliga statsstödsreglerna. I fallet, *Lorenz*, framhöll EG-domstolen att den direkta effekten av genomförandeförbudet i artikel 88.3 EG innebär att nationella domstolar på eget initiativ måste tillämpa denna bestämmelse oberoende av varje slag av nationella rättsregler. Dock får varje enskild medlemsstat i sin nationella rättsordning bestämma vilket förfarande som skall vara tillämpligt för att nå detta resultat.¹⁷

2.3.4 Samspelet mellan artikel 87 EG och artikel 88 EG

Syftet med anmälningsförfarandet i artikel 88 EG är att säkerställa kommissionens exklusiva rätt att bevilja undantag från förbudet i artikel 87 EG. Europadomstolen har fastställt att det principiella förbudet mot statligt stöd varken är absolut eller ovillkorligt, då det genom artikel 87.3 EG ger kommissionen ett betydande utrymme att bedöma om vissa stödåtgärder skall förklaras enhetliga med den gemensamma marknaden. Den gemenskapsrättsliga statsstödsprocessen är särpräglad, ärenden initieras genom anmälan till kommissionen genom klagomål från tredje man eller på kommissionens eget initiativ. Behandling av en anmälan inleds med en preliminär granskning, och om kommissionen efter denna granskning finner att åtgärden inte föranleder tveksamhet i fråga om dess förenlighet med den gemensamma marknaden, så skall den besluta om att inte göra några invändningar emot det utgivna stödet. Vid tveksamhet går kommissionen istället vidare och inleder ett formellt granskningsförfarande, detta ska beslutas om inom en tidsram på två månader. Granskningsförfarandet utmynnar i ett positivt eller negativt beslut som kan överklagas till EG:s förstainstansrätt. Frågor gällande statsstöd prövas av EG-domstolen, antingen genom överklagande av förstainstansrättens dom eller genom att en nationell domstol begär förhandsavgörande inom ramen för en nationell process i enlighet med artikel 234 EG.¹⁸

Artikel 87.1 EG fastställer fyra kumulativa villkor för att en åtgärd ska anses omfattas av förbudet. 1) Det krävs att en förmån direkt eller indirekt beviljas genom offentliga medel. 2) Att åtgärden innebär att vissa företag eller vissa produkter ges en selektiv förmån. 3) Att åtgärden snedvrider eller hotar att snedvrída konkurrensen och slutligen att åtgärden kan påverka handeln

¹⁷ Case C- 120/73, *Lorenz*, para 7-9.

¹⁸ I. Simonsson & U. Öberg, *Utlåtande avseende förhållandet mellan 2 kap 8 § kommunallagen och EG:s statsstödsregler*, Stockholm 2006, s. 11.

mellan medlemsstaterna. Definitionen av ett statligt stöd som utges av en medlemsstat innefattar staten i alla dess former, således regeringen, myndigheter, kommuner och landsting. Även stödåtgärder som kanaliseras genom offentligägda bolag kan anses ske med statliga medel.¹⁹ I fallet, *Sloman Neptun*, fastställde EG-domstolen att förmåner som ges direkt eller indirekt med hjälp av statliga medel skall betraktas som statsstöd, och då inte enbart stöd som ges direkt av staten, utan även stöd som ges av offentliga eller privata myndigheter om utsetts eller inrättats av staten.²⁰ Det finns ett krav kallat selektivitetskravet, vilket innebär att mottagaren av stödet ska gynnas genom att åtnjuta ekonomiska fördelar som det inte skulle ha erhållit enligt normala marknadsmässiga villkor.²¹ I ett fall har kommissionen ansett att ett årligt driftstöd till en privat underleverantör, vilken driver en badanläggning i den tyska orten Dorsten, inte kunde anses påverka konkurrensen och samhandeln inom gemenskapen och kunde därför inte vara att anses som ett statligt stöd enligt de EG-rättsliga reglerna för statligt stöd.²² Bakgrunden till detta beslut var att anläggningen primärt användes av invånarna på orten och inte riktade sig till bredare marknad. I ett något senare fall från EG-domstolen har det fastställts att stöd som syftar till att befria ett företag från kostnader som normalt borde ha burits inom ramen för den löpande driften eller dess normala verksamhet snedvrider som huvudregel konkurrensen.²³

I fallet *Altmark*, fastställde EG-domstolen en samhandelseffekt när offentliga medel tillfördes ett företag som tillhandahöll lokala och regionala transporttjänster.²⁴ I ett därefter följande mål, *Italien mot Kommissionen*, fastställde domstolen vidare att villkoret för att en tillämpning av artikel 87.1 EG, enligt vilket stödet skall vara sådant att det kan påverka handeln mellan medlemsstaterna, inte är beroende av huruvida de tillhandahållna tjänsterna är av lokal eller regional art eller hur viktig den berörda sektorn är.²⁵

Det är fastställt att begreppet statsstöd sträcker sig längre än till rena subventioner till de individuella företagen. Det omfattar inte bara konkreta förmåner som bidrag utan även ingripanden som på olika sätt minskar de kostnader som normalt belastar ett företag. Det finns ett flertal situationer där det anses föreligga statsstöd på grund av avtal där den offentliga aktören köper allmännyttiga tjänster ifrån privata leverantörer.

¹⁹ Case C-482/99, *Stardust Marine*, para 53-56.

²⁰ Case C- 72-73/91, *Sloman Neptun*, para 19.

²¹ Case C- 39/94, *SFEI*, para 60.

²² Pressrelease 2000- 12-21, IP/00/1509.

²³ Case C- 156/98, *Germany vs. Commission*, para 30.

²⁴ Case C- 280/00, *Altmark Trans*, para 88-94.

²⁵ Case C- 372/97, *Italy vs. Commission*, para 60.

2.3.4.1 C-280/00 Altmark

I fallet *Altmark*, fastställde EG-domstolen fyra villkor för bedömningen huruvida tjänsteavtal med det offentliga kan anses innefatta statsstöd.²⁶

- För det första, om de tjänster som leverantören skall utföra inte har definierats ordentligt genom författning eller genom avtal.
- För det andra, om kriterierna för beräkning av ersättning inte har fastställts i förväg på ett objektivt och öppet sätt. ”Öppna kranar” ifråga om förpliktelseernas omfattning, eller bräkning av ersättning, innebär alltså definitionsmässigt statsstöd.
- För det tredje, om ersättningen till tjänsteleverantören överstiger vad som krävs för att täcka hela eller delar av de kostnader som har uppkommit i samband med skyldigheterna att tillhandahålla allmännyttiga tjänster, med hänsyn tagen till de intäkter som därvid har erhållits och rimlig vinst, det vill säga en överkompensation.
- För det fjärde måste det allmänna för att freda sig från ett antagande om statsstöd visa endera att leverantören valts ut genom offentligt anbudsförfarande eller påvisa genom en så kallad benchmarking att ersättningen motsvarar de kostnader som ett genom snittligt och välskött företag skulle ha haft, innefattande en rimlig vinst.

Fallet *Altmark*, har förstås haft stor betydelse för kommuner och landsting som upphandlar tjänster från den privata sektorn. Även privatiseringar av offentlig egendom, exempelvis utförsäljningar av företag, mark och andra tillgångar, kan anses innefatta statsstöd. Stödet kan bestå i försäljning till underpris, att försäljningsobjektet har fått kapitalinjektioner, lån, borgen eller någon annan form av hemgift inför privatiseringen, eller att säljaren åtar sig att köpa varor eller tjänster av försäljningsobjektet till de villkor som angetts ovan i *Altmark*. Privatiseringar och utförsäljningar av kommunal egendom bör regelmässigt föregås av analyser av statsstödsaspekten. Att medlemsstaten har ett socialt syfte räcker inte för att den ska undgå att betecknas som stöd i den mening som avses i artikel 87 EG. EG-domstolen har framhållit att fördraget inte gör någon åtskillnad mellan statliga åtgärder med hänsyn till dess orsaker eller syften; istället definieras åtgärderna med utgångspunkt i vilka verkningar de har. Syftet med en stödåtgärd kan istället beaktas vid undantagsprövningen.

2.3.4.2 T-289/03 BUPA

I fallet *BUPA*, avslog förstainstansrätten talan från den irländska offentliga aktören BUPA rörande ett införande av en jämnare fördelning av ett system för en privat sjukförsäkring på Irland den 12 februari 2008.²⁷ Efter en privatisering av den privata sjukförsäkringen på Irland 1997 har den offentliga myndigheten HIA tagit över kontrollen av utbetalningen av dessa.

²⁶ Case C- 280/00, *Altmark Trans*, para 88-94

²⁷ Case T-289/03, *BUPA mot Kommissionen*.

HIA har som uppgift att främst stödja de försäkringstagare som ligger över den så kallade genomsnittliga risken, det vill säga de som är gamla eller långtidssjuka, genom att utbetala dem en avkastning som utkommer av skattinkomster från de försäkringstagare som ligger över den genomsnittliga risken. BUPA är den aktör vilken sköter denna avkastning, vilken även har som uppgift att betala avkastningen till de berörda försäkringstagarna, samt se till att dessa överensstämmer de EG-rättsliga reglerna gällande statligt stöd. Kommissionen fattade dock ett beslut i vilket de fastställde att det irländska sjukförsäkringssystemet ej kunde jämföras med statligt stöd på den grunden att det var en kompensation för ett allmännyttigt intresse i enlighet med artikel 86.2 EG. Kommissionens beslut är baserat på fallet *Altmark* och de kriterier som fastställdes där för att utröna om en kompensation likt denna faller inom ramen för statsstöd. Kommissionens beslut grundade sig på att intäkterna rörande avkastningen var en kompensation för att täcka de obligatoriska avgifter vilka har som uppgift att sköta systemet för den irländska privata sjukförsäkringen. Syftet med denna avgift är att säkerställa att alla invånare i medlemsstaten, oberoende av kön, ålder eller hälsa, skall ha möjligheten att teckna en privat sjukförsäkring för att kunna erhålla ett minimum belopp på lika villkor. Kompensationsnivån skall beräknas proportionerligt, och i enlighet med kommissionens beslut enbart täcka redovisade kostnader för försäkringstagarna, exkluderande vissa former av sjukvård som exempelvis skönhetsoperationer. Det irländska systemet skulle även inkludera en genomsnittlig kostnad vilken kunde anses lämplig i förhållande till avkastningen, detta för att försäkringstagarna med egna medel skulle försöka att korta ner sjukhusvistelserna samt verka för ett så tidigt tillfrisknande som möjligt genom exempelvis sjukgymnastik.

BUPA förde talan till Förstainstansrätten för ett upphävande av kommissionens beslut på den grunden att kommissionen hade fattat sitt beslut på felaktiga grunder gällande att det irländska systemet kunde jämföras med de fyra kriterierna från fallet *Altmark*. Förstainstansrätten avslog talan och fastställde istället kommissionens beslut. Förstainstansrätten behandlade frågan i enlighet med de fyra kriterier som fastslogs i fallet *Altmark*.

Domstolen fastställde att den irländska lagstiftningen gällande privatiseringen av sjukförsäkring var tydlig i enlighet med gällande lagstiftning. Domstolen bortsåg från att det fanns ett krav att varje enskild försäkringstagare självmant skulle verka för att sänka den utbetalda avgiften. De sökande hävdade att den grunden ej var att ses som allomfattande och därmed ej kunde omfatta alla försäkringstagare. Domstolen hävdade dock att i enlighet med EG-rätten måste det inte nödvändigtvis vara en sådan tjänst som omfattar hela den medlemsstatens population eller ett specifikt område, således kan kravet innefatta en situation där enbart ett specifikt område eller vilken relaterar till tjänster som enbart en liten del utav befolkningen utnyttjar. Detta måste inte nödvändigtvis falla inom ramen för det första kriteriet i *Altmarkdoktrinen*.

De sökande hävdade att de irländska myndigheternas omdöme vid prövning av utbetalningen stred mot det andra kriteriet i *Altmarkdoktrinen*, detta avslog dock domstolen. Den i fallet aktuella lagstiftningen var transparent i förhållande till bedömningen av en utbetalning, vilken var baserad på bevis framförda av försäkringstagarna, vilken ansågs som fullt tillräcklig av kommissionen.

Gällande det tredje kriteriet i *Altmarkdoktrinen* fastställde domstolen kommissionens beslut att proportionaliteten vid bedömningen av en utbetalning var tillräcklig. Dock hävdade domstolen att det irländska systemet var organiserat annorlunda än de kriterier som fastställdes i *Altmarkdoktrinen*, det vill säga att det ej innehöll någon kompensation för de faktiska kostnader man eventuellt kunde dra på sig vid en utskrivning. Genom att utbetala den summa som fastställts för den faktiska riskfaktorn för vilken en försäkringstagare ansågs falla inom via den genomsnittliga riskberäkningen, kunde således kraven i det tredje kriteriet i *Altmarkdoktrinen* anses uppfyllt.

Slutligen fastställde domstolen även kommissionens beslut gällande det fjärde kriteriet i *Altmarkdoktrinen*. Enligt förstainstansrätten var det ej nödvändigt att göra en jämförelse mellan en potentiell mottagare av en sjukförsäkringspremie och en verklig sådan. Kommissionen måste istället säkerställa att kompensationen ej medför en möjlig avsättning av de kostnader som kan resultera från ineffektivitet av en försäkringstagare som är föremål för en utbetalning. Kommissionen har uttryckligen fastställt att det irländska sjukförsäkringssystemet måste ta hänsyn till den tidigare fastställda genomsnittsnivå efter vilken bedömning sker och ej på den grunden gällande försäkringstagarens ineffektivitet att påskynda tillfrisknandet.

Investeringar av statliga myndigheter bör också regelbundet analyseras i enlighet med de EG-rättsliga statsstödsreglerna. Då det stödmottagande företags lönsamhet ej är relevant i frågan i det första skedet utan först senare, skall då bedömas huruvida den offentliga investeraren har agerat som en privat investerare eller om det mottagande företaget har beviljats ekonomiska fördelar som det inte skulle ha erhållit enligt normala marknadsmässiga villkor.²⁸ Detta är den så kallade principen om marknadsekonomisk investering.

2.4 Förekomsten av statligt stöd i enlighet med EG-rättslig rättspraxis

Enligt EG-domstolens och kommissionens tolkning är statligt stöd enligt artikel 87.1 EG allt stöd som beviljats av en medlemsstat genom statliga resurser, oavsett form, som påverkar handeln mellan medlemsstaterna och

²⁸ Cases T-228/99 and T-233/99, *Westdeutsche Landesbank Girozentrale & Land Nordrhein-Westfalen Vs. Commission*, para 207-210.

mellan avtalsslutande parter och snedvrider eller hotar att snedvrیدا konkurrensen genom att främja vissa företag eller viss produktion.

2.4.1 Innebörden av direkt respektive indirekt statsstöd

Begreppet statligt stöd innefattar alla fördelar som beviljats direkt eller indirekt utav medlemsstaten. EG-domstolen har i sin rättspraxis mycket tydligt angett att det inte finns någon skillnad mellan stöd som förmedlats direkt av staten och stöd som förmedlas av offentliga eller privata företag som inrättats av staten för att göra detta.

2.4.1.1 C-78/76 Steinike & Weinlig

I fallet *Steinike & Weinlig*, uppkom en tvist mellan ett tyskt företag, sökande i målet vid den nationella domstolen, och Förbundsrepubliken Tyskland i vilken förenligheten med gemenskapsrätten ifrågasattes då det gällde en avgift som avkrävts sökanden i samband med förädlingen av citrusfruktsaft, som importerats från Italien av sökanden i målet vid den nationella domstolen. Avgiftens ändamål är att finansiera en fond för säljfrämjande åtgärder för produkter från jordbruket, skogsbruket och livsmedelsindustrin i Tyskland. Förmedlingen av själva fonden sköts av det tyska offentliga organet CMA. Stödet lämnas till livsmedelsindustrin utan att det görs någon åtskillnad mellan sådana tyska livsmedelsprodukter som tillverkas av inhemska råvaror eller halvfabrikat respektive råvaror eller halvfabrikat från andra medlemsstater. Förbudet i artikel 87.1 EG inbegriper alla former av stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel utan att det finns anledning att göra åtskillnad mellan sådana fall där stödet ges direkt av staten eller av offentliga eller privata organ som staten inrättat eller utsett för att administrera stödet. Vid tillämpningen av artikel 87 EG skall emellertid framför allt verkningarna av stödet för de företag eller tillverkare som är mottagare av detta beaktas, och inte situationen för de organ som fördelar och administrerar stödet.²⁹ En offentlig myndighets åtgärd, som innebär att vissa företag eller produkter gynnas, förlorar inte sin karaktär av gratisförmån på grund av att den helt eller delvis finansieras med avgifter som den offentliga myndigheten avkrävt de berörda företagen.³⁰ Således kan domslutet från EG-domstolen enbart utvisa att det utgivna stödet från CMA var att anses som ett statligt stöd då denna verksamhet är en offentlig verksamhet inom den tyska förbundsrepubliken.

²⁹ Case C-78/76, *Steinike & Weiling*, para 21.

³⁰ Case C-78/76, *Steinike & Weiling*, para 22.

2.4.1.2 C-290/83 Kommissionen mot Frankrike

I det franska fallet, *Kommissionen mot Frankrike*, fastställde domstolen än en gång att ett stöd inte nödvändigtvis måste finansieras med statliga medel för att betraktas som statligt stöd.³¹ Detta där ett stöd till franska lantbrukare utgetts via ett driftöverskott från den franska nationella jordbrukskassan, då alla former av stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel är att anses som ett statligt stöd.

2.4.1.3 C-67/85, 68/85 och 70/85 Van der Kooy

I *Van der Kooy mot Kommissionen*, grundade sig domslutet på den tidigare domen i *Steinike & Weinlig* gällande definitionen av indirekta statstöd. Kommissionen fastställde i ett tidigare beslut att det stöd som i Nederländerna tillämpades gällande förmånstaxan för naturgas för trädgårdsodling i uppvärmda växthus, är oförenligt med den gemensamma marknaden i enlighet med artikel 87.1 EG. Kommissionen menade med detta beslut att naturgastaxan för växthusodlare i Nederländerna regleras genom avtal mellan å ena sidan ett privaträttsligt företag som till 50 procent ägs direkt eller indirekt av den nederländska staten och till resterande del av två privata oljebolag, och å andra sidan ett offentligrättsligt organ som inrättats för att inom jordbrukssektorn säkerställa näringsidkarnas gemensamma intressen under iakttagande av allmänintresset.³² Bolaget Van der Kooy ifrågasatte stödet i det tidigare beslutet av kommissionen gällande förmånstaxan för trädgårdsodling. Kommissionen menade att detta gynnar alla nederländska växthusodlare som använder naturgas för uppvärmning av sina växthus. Eftersom det gäller ett stöd som en mycket stor grupp näringsidkare åtnjuter, kan inte de växthusodlare som är sökande i målet betraktas som direkt och personligen berörda av kommissionens beslut vilket kräver att stödet avskaffas. Frågan huruvida en talan om ogiltigförklaring som väckts av en enskild mot ett beslut, som inte är riktat till honom, kan upptas till sakprövning beroende av om sökanden är direkt och personligen berörd av detta beslut. Eftersom bolaget Van der Kooy i detta fall inte tillhörde dem som det omtvistade beslutet var riktat till, ansågs det nödvändigt att pröva om de ändå var direkt och personligen berörda av detta beslut. Beslutet anses endast angå sökandena på grund av deras objektiva egenskap av i Nederländerna etablerade växthusodlare, som kommit i åtnjutande av förmånstaxan för gas med samma rätt som varje annan växthusodlare som befinner sig i samma situation. Beslutet framstår alltså för dem som en åtgärd med allmän räckvidd som är tillämplig på objektiva bestämda situationer och har rättsverkningar för en kategori personer som bestämts generellt och abstrakt. Följaktligen kan sökandena inte betraktas som personligen berörda av det omtvistade beslutet.³³

³¹ Case C-290/83, *Commission vs. France*.

³² Case C-67/85, 68/85 and 70/85, *Van der Koy vs. Commission*, para 12.

³³ Case C-67/85, 68/85 and 70/85, *Van der Koy vs. Commission*, para 15.

2.4.1.4 C-305/89 Italien mot Kommissionen

I ett annat fall från EG-domstolen, *Italien mot Kommissionen*, fasthöll domstolen ytterligare en gång att inga skillnader skall göras mellan direkta och indirekta stöd. I detta fall rörde det sig om den privata biltillverkaren Alfa Romeos mottagande av statligt stöd. Då den privata biltillverkaren under ett flertal år gjort stora förluster ingrep ett offentligägt företag med att sätta in ett större kapital i företaget. Att det i själva verket rörde sig om ett dotterbolag till det offentliga bolaget gjorde enligt EG-domstolen ingen skillnad gentemot ett direkt givet stöd.³⁴

2.4.1.5 Kommissionens beslut C 2/2003 TV2-Danmark

Det danska kommersiella TV-bolaget, TV Danmark, riktade ett klagomål till kommissionen år 2000 gällande den statliga finansieringen av det danska offentliga TV-bolaget TV2 på den grunden att detta var att anses som en utbetalning av ett statligt stöd i enlighet med artikel 87.1 EG.

I Danmark finns det två offentliga TV-bolag, DR och TV2. DR är nästan uteslutande licensfinansierat. TV2 finansieras med såväl licensmedel som reklaminkomster. TV2 bildades 1986 som en oberoende, självvägande institution, finansierad med statslån. Företaget äger den markbaserade kanalen TV2 och började år 2000 också med utsändningar via satellitkanalen TV2 Zulu. I slutet av 2002 gick TV2 Zulu över från att vara en public service kanal till att bli en kommersiell betalkanal. Den danska regeringen har dessutom godkänt åtta stationer som regionala TV2-stationer. TV2 skall sända program från de regionala TV2-stationerna via sin landstäckande markbaserade kanal. Utöver de offentliga TV-bolagen finns det på den landstäckande danska TV-marknaden två kommersiella TV-företag, nämligen TvDanmark och TV3/3+. De kommersiella TV-företagen konkurrerar med TV2 på den landstäckande TV-reklammarknaden. TV-bolaget har enligt dansk nationell lagstiftning rätt att utöva allmännyttig verksamhet.

TV Danmark hävdade att finansieringen av TV2 gav TV-bolaget vissa fördelar som befriade dem från dess normala utgifter i deras budget, detta då dess konkurrenter på marknaden inte erhöll liknande kapital, vilket då gav upphov till en förvrängning av konkurrensen. Således hade även samhandeln mellan medlemsstaterna påverkats genom denna finansiering då TV Danmark inte erhöll liknande kapital, och således ej hade möjlighet att erbjuda en likvärdig allmännyttig verksamhet i Danmark som TV2. Detta då TV Danmark och TV2 utöver den danska marknaden även var att anses som aktörer på den gemensamma marknaden.

³⁴ Case C-305/89, *Italy vs. Commission*, para 13.

År 2003 meddelade kommissionen den danska staten att de inlett en utredning gentemot den danska regeringen på grund av dess finansiering av TV2. Finansieringen innebar förutom ett direkt stöd i form av kapital även licensavgifter, skatte- och räntelättnader, statliga lån etcetera. Kommissionen fann i sin utredning att TV2 var skyldig att återbetala en summa på 84.4 miljoner EURO för det otillbörliga statsstödet de erhållit av den danska staten. Återbetalningen av licensavgiften, kapitalet, skatte- och räntelättnaderna samt garantin för statligt lån var baserade på tidigare rättspraxis.³⁵ Reklam och liknande aktiviteter som TV2 hade lagligt stöd att utöva kunde inte anses inkluderas som en del utav den allmännyttiga verksamheten enligt kommissionen. Dock kunde inte TV2:s stora andel på den nationella danska marknaden ses som en fördel gentemot dess konkurrenter. Kommissionen hävdade att det statliga stödet var såväl specifikt utvalt som snedvridande av konkurrensen i enlighet med artikel 87.1 EG.³⁶

Det är vanligt förekommande att offentliga aktörer köper tjänster av privata företagare, och detta är att anses som en form av statligt stöd. EG-domstolen har utvecklat fyra villkor som måste vara uppfyllda för att en tjänst skall vara att anses som ett statligt stöd. För det första, om den utfärdade tjänsten är lagstadgad eller ej. För det andra, om kriterierna för betalningen inte är fastställda i förväg på ett objektivt sätt. För det tredje, om betalningen till den privata aktören är högre än nödvändigt för att täcka alla fasta kostnader. Och slutligen, måste man se om den offentliga aktören varit objektiv i sitt val vid anbudsförfarandet.³⁷

Kommissionen hävdade vidare att samhandeln påverkats av det statliga stödet då TV sändningarna visats över de nationella gränserna, och även det faktum att TV2 var en aktör i fler medlemsstater än i Danmark. Det var även klart att den danska staten ej hade agerat som en privat investerare ur en marknadsekonomisk synpunkt, då en offentlig investering inte nödvändigtvis måste anses vara ett statligt stöd, om en privat investerare kan antas göra en liknande investering i enlighet med den marknadsekonomiska principen.

Kommissionen fastställde slutligen att ett stöd kan vara att anses som ett statligt stöd även då det är utbetalt av en privat aktör. Enligt rättspraxis är det fastställt att investeringar gjorda av offentligt ägda företag kan anses som statliga stöd i alla dess former, om kriterierna i artikel 87.1 EG är uppfyllda.³⁸

³⁵ Case C-83/98, *France/Ladbroke Racing Vs. Commission*.

³⁶ Case C- 280/00, *Altmark Trans*, para 88-94.

³⁷ Case C- 280/00, *Altmark Trans*, para 88-94.

³⁸ Case C-318/82, *The Netherlands and Leeuwarder Papierwarenfabriek Bv Vs. Commission*, para 17, och Cases T-228/99 and T-233/99, *Westdeutsche Landesbank Girozentrale & Land Nordrhein-Westfalen Vs. Commission*, para 18.

2.4.1.6 Kommissionens beslut N-791/2006 Business Case Norrköping

Sedan 2006 äger och driver Norrköpings kommun Norrköpings flygplats. Då det genom omfattande undersökningar har framkommit att regionen kring Norrköping är i behov av goda flygförbindelser till övriga Europa har Norrköpings kommun i samarbete med övriga aktörer bildat marknadsföringsbolaget Nya Norrköping, i ett led att utveckla såväl Norrköpings flygplats som regionen kring Norrköping. Nya Norrköping menar att samarbetet kommer vara bra för samtliga parter samt få positiva effekter gällande utvecklingen av flygservicen till och från Norrköping, och kommer därigenom att skapa god tillgänglighet och service för företagen i regionen.

Bolaget, Nya Norrköping, har enligt sin bolagsordning att marknadsföra och samordna marknadsföringen av Norrköping. Norrköpings kommun äger såväl direkt som indirekt 50 procent av Nya Norrköping, medan övriga 50 procent ägs av sju privata företag. Enligt ett avtal med aktieägarna har kommunen rätt att direkt utse fyra av de tolv styrelseledamöterna. Enligt bolagsordningen utses dessutom styrelsens ordförande efter att ha nominerats av näringslivets företrädare i styrelsen. Enligt de offentliga myndigheterna har inte Norrköpings kommun ett avgörande inflytande över bolaget, även om makten är jämt fördelad mellan de offentliga och privata ägarna, eftersom kommunen har rätt att utse ordföranden i bolaget.³⁹

2001 lämnade SAS Norrköpings flygplats och detta resulterade i att 75 procent av alla resande tvingades att välja andra flygplatser i regionen. Detta då det flygbolag som för närvarande opererar på flygplatsen erbjuder en lägre kapacitet och ett färre antal avgångar till och från Norrköpings flygplats.⁴⁰ I nuläget finns det bara en fast operatör på Norrköpings flygplats vilken har uppgett att den kommer att upphöra med sin verksamhet vilket då medför en risk för nedläggning av Norrköpings flygplats. En nedläggning av flygplatsen skulle kunna få mycket allvarliga konsekvenser för det lokala näringslivet, bland annat gällande dess konkurrenskraftighet. Som ett led i denna utveckling har Nya Norrköping varit i kontakt med ett flertal olika flygbolag för att undersöka möjligheterna att utveckla flygservicen på Norrköpings flygplats. Enligt gjorda undersökningar har det framkommit att antalet resenärer i Norrköpingsregionen ökat de senaste åren men att dessa i flertalet fall är tvingade att välja andra flygplatser än Norrköpings då flygservicen inte räcker till. Norrköpings kommun gör bedömningen att en utveckling av Norrköpings flygplats skulle ge ekonomiska fördelar även till andra närliggande kommuner, då det enligt tidigare nämnda undersökning gjorts en beräkning att antalet resenärer till och från Norrköpings flygplats skulle kunna öka med nära 60 procent.⁴¹

³⁹ <http://www.nyanorrkoping.se>

⁴⁰ Norrköpings tingsrätts dom T 2522-06, *Nya Norrköping mot Skyways*.

⁴¹ Norrköpings tingsrätts dom T 2522-06, *Nya Norrköping mot Skyways*.

Nya Norrköping har bjudit in kommunen, sina privata ägare samt ett antal externa privata företag att delta i en risk- och utvecklingsfond. Syftet med denna fond är att genom ett riskdelningsavtal erbjuda diverse flygbolag tillfälliga garantier så att utbudet av flygtjänster kan utvecklas genom fler antal avgångar till och från Norrköpings flygplats till ett större antal destinationer samt en ökad frekvens. Detta som ett led i en ökad konkurrenskraftighet och tillväxt i regionen. Fonden bygger på en kompromiss där risken delas mellan de privata investerarna och flygbolaget, vilket bygger på att skapa de nödvändiga förutsättningarna för en lönsam investering för samtliga berörda parter genom en optimal risk- och vinstfördelning. Modellen bygger på att investera kraftigt i en uppbyggnadsfas för att sedermera göra vinster när rutten blivit lönsam. Den totala investeringen i fonden skulle innehålla 6 MSEK varav Norrköpings kommun fattade beslut om att investera 3 MSEK.⁴² Denna typ av risk- och vinstfördelning innebär för flygbolagen ifråga att de avstår från framtida vinster i utbyte mot att investerarna ställer upp med arbetande kapital under uppstartningsfasen. Detta leder till en sänkning av flygbolagens starttröskel eftersom investerarna minimerar flygbolagens risker och behov av kassaflöde. Först när avtalen löpt ut har flygbolagen en komplett kontroll över rutten.⁴³

Målet med utvecklingen av fonden från Nya Norrköpings sida är att upprätta flygförbindelser med ett antal nya destinationer. Genom det sätt som fonden är utformad har parterna skapat en stark motivation för Nya Norrköping som fondens förvaltare att agera utifrån marknadsmässiga bedömningar i sina mellanhavanden med operatörerna. Norrköpings kommun hävdar att avkastningen från fonden kommer att återinvesteras i Nya Norrköpings aktiviteter. Norrköpings kommun hävdar vidare att åtgärden ej är att ses som ett statligt stöd på den grunden att de är att ses som en privat investerare, samt att investeringen är ekonomiskt fördelaktig för kommunen ifråga och på den marknadsekonomiska principen då privata företag kommer att göra en motsvarande investering på samma villkor som kommunen.⁴⁴

Enligt artikel 87.1 EG är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrider konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den gemensamma marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna. På denna grund fattade kommissionen sitt beslut gällande det stöd som Norrköpings kommun betalt ut. Då ett statligt stöd även innefattar stöd som beviljats såväl direkt som indirekt är det visat av tidigare rättspraxis som redovisats ovan, att det inte finns någon skillnad mellan stöd som förmedlats direkt av staten och stöd som förmedlats av offentliga eller privata företag som inrättats av staten för att göra detta.⁴⁵

⁴² <http://www.nyanorrkoping.se> / <http://www.norrkoping.se>

⁴³ Case N 791/2006, *Business Case Norrköping*, para 23.

⁴⁴ Case N 791/2006, *Business Case Norrköping*, para 34.

⁴⁵ Case C-78/76, *Steineke & Weiling* / Case C-67/85, 68/85 and 70/85, *Van der Koy vs. Commission* / Case C-305/89, *Italy vs. Commission*.

Då det inte enbart är offentliga myndigheter som investerar i fonden utan även privata investerare, fastställde kommissionen att det var utan verkan att jämföra den offentliga myndighetens beteende med en tilltänkt privat investerare i enlighet med principen marknadsekonomisk investering.⁴⁶ Den avgörande punkten för kommissionens beslut gällande den marknadsekonomiska principen var att alla investeringar var gjorda under samma tidpunkt och på liknande villkor.

Kommissionen fastställde att kapitalbidrag från offentliga aktörer inte är att ses som statligt stöd då privata aktieägare deltar i investeringen i proportion till deras nuvarande aktieinnehav, samt då deras villkor är identiska med den offentliga aktörens villkor, då andelen aktier som tecknats av de privata investerarna har en verklig ekonomisk betydelse. Kommissionen hävdade att kommunens investering i fonden stod i proportion till deras andel av aktierna i Nya Norrköping. Vidare menade kommissionen att beslutet att inrätta fonden togs gemensamt av kommunen och de privata investerarna i Nya Norrköping, samt att samarbetet inom fonden skulle ske på lika villkor för alla investerare. Om de privata investerarna skulle avstå från att investera skulle således inte heller de offentliga investerarna ha möjlighet att agera på egen hand. Vidare så gynnas inte de privata investerarna framför de offentliga på något vis, och deras andel i fonden blir lika stor som Norrköpings kommuns andel. Kommissionen fastställde slutligen att flygbolagen utöver investerarnas andel i fonden, kommer att finansieras såväl som utsättas för stora risker. Det innebär således att kommunen behandlas på samma sätt som deras medfinansierare, på denna grund kunde kommissionen konstatera att principen om bidragens samtidighet var uppfylld i alla avseenden. Med detta fastställde kommissionen att staten agerade här som en privat investerare i en marknadsekonomi och därmed kunde inte det utbetalda stöd som Norrköpings kommun utgett anses som ett statligt stöd enligt artikel 87.1 EG.

2.4.2 Principen marknadsekonomisk investering

För att en åtgärd skall betraktas som statligt stöd måste samtliga villkor i artikel 87.1 EG vara uppfyllda. En åtgärd kan verka uppfylla villkoren för statligt stöd enligt artikel 87.1 EG, men betraktas ändå inte som statligt stöd om den uppfyller villkoren för en privat investering på en marknadsekonomi. Den principen innebär att en offentlig investering eller kapitaltillskott inte utgör statligt stöd om en privat investerare som agerar under normala marknadsförhållanden hade gjort samma sak.

⁴⁶ Case N 791/2006, *Business Case Norrköping*, para 43.

2.4.2.1 C-318/82 Leeuwarder Papierwarenfabriek

I ett rättsfall från EG-domstolen, *Nederländerna och Leeuwarder Papierwarenfabriek Bv. mot kommissionen*, där den privata aktören Leeuwarder, producerar kartonger har erhållit ett stöd från den holländska staten. I början av 80-talet var vinsten låg för den privata aktören och i ett syfte att kunna behålla sin status som aktör på den gemensamma marknaden bad de om ett stöd det offentligt ägda företaget, ON, vilka i sin tur erhållit stöd ifrån den holländska staten. Syftet ifrån ON:s sida var att öka den ekonomiska välfärden i ett mindre gynnad region i Nederländerna, men för att kunna utge detta stöd till den privata aktören krävdes således ett godkännande från den holländska staten. Enligt kommissionens rättspraxis så kan ett stöd te sig i olika former, såväl direkt som indirekt oavsett om det är givet direkt av medlemsstaten eller ej. Kommissionen vidhöll att den privata aktören var i ett brådskande behov av kapital för att kunna fortsätta sin verksamhet. Kommissionens bedömning av stödet var att den holländska statens tillskott av kapital i det privata företaget skulle ge dem ett övertag på marknaden gentemot dess konkurrenter som skulle vara oacceptabla. Kommissionen vidhöll vidare att artikel 87.1 EG måste tolkas på så sätt att det måste vara upp till varje enskild medlemsstat att påvisa omständigheterna kring ett stöd, vilket kan leda till resultatet att stödet har en positiv inverkan på den gemensamma marknaden.⁴⁷ Ett statligt stöd som har en negativ effekt på den gemensamma marknaden kan ej vara enhetlig med de EG-rättsliga reglerna om statligt stöd, och dessa kriterier måste vara grunden för varje beslut som kommissionen tar gällande statligt stöd. Ett beslut tagit av kommissionen som inte är baserat på dessa kriterier uppfyller inte kraven för ett korrekt beslut och kan därför ej härledas till en statsstödsrättslig regel.⁴⁸

2.4.2.2 T-228/99 och T-233/99 Westdeutsche Landesbank Girozentrale

I de förenade målen från förstainstansrätten, *Westdeutsche Landesbank Girozentrale & Land Nordrhein-Westfalen mot kommissionen*, fastställde domstolen att investeringar gjorda av offentligt ägda företag kan anses som statligt stöd om kriterierna i artikel 87.1 EG är uppfyllda. West LB är ett offentligrättsligt kreditinstitut som bildats enligt den nationella tyska lagstiftningen. 1991 hade West LB en godkänd kapitalbas på 5,1 miljarder tyska mark. Banken har genom delstatslag tilldelats tre uppgifter; 1) West LB fungerar som centralbank för delstatens lokala sparbanker. 2) West LB utför West LB finansiella transaktioner på uppdrag av sina ägare och slutligen bedriver West LB allmän bankverksamhet. West LB är till 100 procent offentligt, delstaten äger den största andelen av det nominella

⁴⁷ Case C-318/82, *The Netherlands and Leeuwarder Papierwarenfabriek Bv Vs. Commission*, para 17.

⁴⁸ Case C-318/82, *The Netherlands and Leeuwarder Papierwarenfabriek Bv Vs. Commission*, para 19.

kapitalet och de andra ägarna är sammanslutningar av kommuner. Vid tiden för överföringen var West LB det tredje största kreditinstitutet i Tyskland, och bedrev en stor del av sin verksamhet utanför Förbundsrepubliken Tyskland. WfA bildades 1957 och verkade till 1991 som en tysk offentlighetsrättslig myndighet, vilken WfA var en självständig juridisk person med ett grundkapital på 100 miljoner DEM och med delstaten som enda ägare. WfA hade enligt lag som enda uppgift att stödja bostadsbyggandet genom att bevilja lån med låg eller ingen ränta. På grund av sin allmännyttiga karaktär var institutionen befriad från bolags-, förmögenhets- och rörelsekapitalskatt.⁴⁹ I enlighet med nationell tysk lagstiftning överfördes WfA till West LB 1992. Som skäl för överföringen var behovet av att öka West LB:s kapitalbas för att kreditinstitutet skulle kunna uppfylla de strängare kapitaltäckningskrav som gäller från och med 1993. Dessutom borde sammanslagningen av WfA:s och West LB:s verksamhet avseende stöd till bostadsbyggande leda till ökad effektivitet. Genom ett klagomål uppmanade en sammanslutning av tyska banker kommissionen att inleda förfarandet mot Förbundsrepubliken Tyskland för att godkänna tillgångarna i WfA, som hade fusionerats med West LB, som eget kapital för West LB. Domstolen konstaterade genom denna dom att enligt tidigare rättspraxis kan investeringar av offentliga myndigheter i ett företags kapital oavsett form, utgöra ett statligt stöd om villkoren som anges i artikel 87.1 EG är uppfyllda.⁵⁰ Således fick det anses att överföringen av tillgångarna i WfA var att ses som ett statligt stöd utgett av den tyska staten till West LB.

2.4.2.3 C-482/99 Stardust Marine

För att kunna reda ut om ett ärende kan anses falla under principen en investerare i en marknadsekonomi fastställde domstolen i fallet, *Stardust Marine*, att det är nödvändigt att fastställa huruvida en investering gjord av offentliga myndigheter i ett privat företags kapital, är att betraktas som statligt stöd, på den grunden att en privat investerare som till sin storlek kan jämföras med de organ som förvaltar den offentliga sektorn skulle ha gjort ett lika stort kapitaltillskott. Företaget Stardust Marine var i huvudsak verksamt på marknaden för fritidsbåtar. Banken SBT-Batif, dotterbolag till Altus Finance som ingår i Crédit Lyonnais-koncernen, hade till att börja med åtagit sig att finansiera Stardust genom lån och garantier. Crédit Lyonnais rapporterade negativt resultat, och efter anmodan av den franska banktillsynsmyndigheten beslutade de franska myndigheterna år 1994 att finansiellt stödja banken. Stardust, som sedan 1994 kontrollerades av Crédit Lyonnais via Altus till följd av ett kapitaltillskott på 44,3 miljoner FRF från Altus genom kvittning av fordringar, hörde till de tillgångar som Crédit Lyonnais förde över till sitt moderbolag CDR. Efter överföringen av Stardust till CDR hade dock Crédit Lyonnais ledning inte längre någon direkt del i förvaltningen av Stardust på grund av den fullständiga

⁴⁹ Cases T-228/99 and T-233/99, *Westdeutsche Landesbank Girozentrale & Land Nordrhein-Westfalen Vs. Commission*, para 6-9.

⁵⁰ Cases T-228/99 and T-233/99, *Westdeutsche Landesbank Girozentrale & Land Nordrhein-Westfalen Vs. Commission*, para 40.

uppdelning av förvaltningen mellan CDR och Crédit Lyonnais efter ett beslut från kommissionen.⁵¹ CDR ökade vid tre tillfällen Stardusts kapital. Då CDR indirekt kontrollerades av den franska staten så var investeringen till Stardust Marine att anses som ett statligt stöd, detta enligt principen marknadsekonomisk investering då den franska statens investering kan jämföras med en privat investerare.

2.5 Sammanfattande slutsatser

En slutsats av ovan redovisad rättspraxis från EG-domstolen visar att det görs ingen skillnad på om ett statligt stöd är direkt eller indirekt. Således kan även stöd givna av dotterbolag indirekt ägda av medlemsstaten som privats företag som inrättats av medlemsstaten utgöra forum för statliga stöd och därmed innefattas av EG-rättens statsstödsregler i enlighet med artikel 87.1 EG.

Investeringar av statliga eller kommunala organ bör också regelmässigt analyseras i förhållande till EG:s statsstödsregler. Om ett offentligt organ gör en investering på motsvarande villkor som en privat investerare under marknadsmässiga förhållanden, är det således inte fråga om statsstöd. Om det stödmottagande företaget är lönsamt eller ej är inte av avgörande betydelse, men det är beaktansvärt ifråga om den offentliga investeraren har agerat som en privat investerare i en marknadsekonomi, eller om det mottagande företaget har beviljats ekonomiska fördelar som det inte skulle ha erhållit enligt normala marknadsmässiga villkor. I de ovan redovisade rättsfallen föreföll dock investeringarna utgöra statligt stöd.

⁵¹ Case C-482/99, *Stardust Marine*, para 19-20.

3 Den svenska statsstödsrätten

Det finns ett starkt stöd för att en väl fungerande konkurrens leder till en effektiv resursfördelning i samhället, intern effektivitet hos de ekonomiska aktörerna och starka drivkrafter att föra vidare effektivitetsvinster i produktion och distribution. Detta kommer konsumenterna till godo genom lägre priser samt ett större och mer varierat utbud av varor och tjänster. Konkurrensen medför ett förändringstryck och främjar tillväxt och innovationer – vilket gynnar tillväxt, sysselsättning och konsumenterna.⁵²

Under åren 1997 till 2003 fungerade rådet för konkurrens, på lika villkor mellan offentlig och privat sektor, som ett forum för diskussioner mellan företrädare för offentlig och privat verksamhet. Rådet var inrättat av regeringen och sammansatt av representanter från både offentlig och privat sektor. I rådets uppgift ingick att formulera riktlinjer för kommuner, landsting och statliga myndigheter som bedriver konkurrensutsatt verksamhet. Syftet var att åstadkomma konkurrensneutrala villkor. Rådet hade till uppgift att belysa sakförhållandena i konkreta fall av allmänt intresse. Genom kontakter med berörda parter försökte rådet undvika eller undanröja konkurrensnedvridningar. Rådet formulerade rekommendationer i enskilda fall. Små företag är särskilt känsliga för förändringar på marknaden. Små företag kan drabbas hårt, till exempel bli tvungna att upphöra med sin verksamhet, när myndigheter börjar agera på konkurrensutsatta marknader. De klagomål konkurrensverket får mot den offentliga sektorn handlar främst om att lagar och förordningar på olika sätt förhindrar eller försvårar konkurrensen. Klagomålen gäller ofta att kommuner, landsting och statliga myndigheter använder skattemedel för att sätta låga priser eller få andra konkurrensfördelar. En sådan prissättning kan innebära att verksamheten subventioneras med allmänna medel. Många klagomål handlar om offentlig upphandling och stödgivning till företag. Olika former av offentligt stöd snedvrider konkurrensen och hindrar nya företag att komma in på marknaden. Resultatet blir samhällsekonomiska förluster där konsumenterna är förlorare.

Konkurrensverket är sedan den 1 september 2007 tillsynsmyndighet för den offentliga upphandlingen i Sverige. Varken konkurrensverket eller någon annan myndighet i Sverige har i dagsläget befogenhet att övervaka att kommuner och landsting inte snedvrider konkurrensen genom statsstöd eller genom att själva bedriva näringsverksamhet i konkurrens med privata näringsidkare. Visserligen är kommissionen ansvarig för att övervaka statsstöd, men enbart om statsstödet i fråga påverkar samhandeln mellan medlemsländerna.⁵³ Frågor som rör statsstöd ligger dock fortfarande under näringsdepartementets ansvar, men som tidigare nämnts gäller det enbart stöd som påverkar samhandeln. Det finns således ingen offentlig verksamhet i Sverige som har befogenhet eller möjlighet att övervaka

⁵² P-A. Sundbom, Dnr 582/2006, s. 1.

⁵³ P-A. Sundbom, Dnr 582/2006, s.3.

utbetalningen av nationella statsstöd. Offentliga aktörer, det vill säga kommuner, landsting och statliga myndigheter, har alltmer börjat sälja varor och tjänster som redan säljs av privata företag. Den här utvecklingen har medfört konkurrensproblem, särskilt för små företag. Problemen har varit svåra att åtgärda med stöd av konkurrenslagen och regeringen arbetar nu med att hitta en lösning. Regeringen bereder frågan om behov av ytterligare regler. Det är viktigt att dessa frågor, som ofta berör mindre företag, får en effektiv lösning och att tvisterna inte fastnar mellan olika lagar och regelverk.⁵⁴

3.1 Den svenska lagstiftningen

Det finns även lagstiftning gällande statsstödsreglerna på nationell nivå, men som framgår nedan är dessa något begränsade och inte möjliga att använda i samma utsträckning som de EG-rättsliga statsstödsreglerna.

3.1.1 2 kap 8 § kommunallagen

Enligt 2 kap 8 § kommunallagen får kommuner och landsting inte genomföra åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen eller landstinget. Enligt andra stycket får individuellt inriktat stöd till enskilda näringsidkare bara lämnas om det finns synnerliga skäl för det.

Bestämmelserna i 2 kap 8 § KL reglerar kommunernas och landstingens förhållande till den del av näringslivet som traditionellt är förbehållen den enskilda företagsamheten. Lagrummet anger vad som är tillåtet på näringslivsområdet och kompletterar den allmänna kompetensregeln i 2 kap 8 § KL, vilket innebär att åtgärden ska avse angelägenhet av allmänt intresse och ha anknytning till kommunens eller landstingets område eller dess medlemmar.

KL vilar på synen att det är staten som har det övergripande ansvaret för näringslivspolitikerna och att det därför främst är en statlig uppgift att medverka till en från samhälls synpunkt lämplig lokalisering av näringslivet.⁵⁵

Införandet av bestämmelsen i 2 kap 8 § första stycket KL kan anses innebära en kodifiering av tidigare rättspraxis vad avser allmänt näringsfrämjande åtgärder. Som exempel kan framföras att tillhandahålla mark och teknisk service till företagen och att tillgodose hantverkets och den mindre industrins behov av lokaler under förutsättning att verksamheten

⁵⁴ P-A. Sundbom, Dnr 582/2006, p.2.

⁵⁵ I. Simonsson & U. Öberg, *Utlåtande avseende förhållandet mellan 2 kap 8 § kommunallagen och EG:s statsstödsregler*, Stockholm 2006, s. 7.

inriktas på företagarkollektivet i allmänhet samt kommunala engagemang i utställningar, mässor och annan kollektiv marknadsföring.⁵⁶

Kravet på synnerliga skäl för att godkänna kommunala stödinsatser till enskilda företag har givits en restriktiv syn vilken även skall fortsätta så enligt lagstiftaren. Med hänsyn till de få avgöranden som finns från RegR är det dock oklart om kravet på synnerliga skäl innebär en skärpning i förhållande till andra stödåtgärder som tidigare godtagits. Men mot bakgrund av förarbetena på området så synes i vart fall en viss åtstramning ha gjorts. Det framgår även att när det gäller avgränsningen av tillåtna insatser måste rättstillämpningen kunna anpassas till samhällsutvecklingen och att vad som skall ligga i begreppet synnerliga skäl kan komma att förändras beroende på utvecklingen i samhället.⁵⁷

3.1.2 Lag (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler

I lagen om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler finns bestämmelser om tillämpningen av vissa av de konkurrensregler samt de regler om statsstöd som till följd av Sveriges anslutning till EU gäller här i landet. Enligt 6 § i samma lag är kommuner och landsting skyldiga att lämna upplysningar till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer om alla former av stöd som planeras och som kan bli föremål för prövning av kommissionen. Om EG-domstolen eller kommissionen genom beslut som vunnit laga kraft funnit att en kommun eller landsting lämnat stöd som står i strid med artikel 87 EG, får regeringen med stöd av 7 § i samma lag upphäva kommunens eller landstingets beslut att lämna stödet.

3.1.3 Lag (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m. m.

Transparenslagen (2005:590) ingår som en del i EU:s statsstödslagstiftning. Lagen omfattar för det första offentliga företag oavsett om företagsverksamheten bedrivs inom en myndighet eller i ett bolag. Såväl staten som kommuner och landsting omfattas under förutsättning att de driver företagsverksamhet i konkurrenslagens mening.

Transparenslagen medför inte något förbud mot olika åtgärder, bara en förpliktelse att hålla viss redovisning för att göra myndigheternas insyn i verksamheten möjlig. Beroende på hur företagets verksamhet och

⁵⁶ I. Simonsson & U. Öberg, *Utlåtande avseende förhållandet mellan 2 kap 8 § kommunallagen och EG:s statsstödsregler*, Stockholm 2006, s. 7.

⁵⁷ I. Simonsson & U. Öberg, *Utlåtande avseende förhållandet mellan 2 kap 8 § kommunallagen och EG:s statsstödsregler*, Stockholm 2006, s. 7-8.

ägandeförhållande ser ut kan det omfattas av lagens krav på öppen redovisning respektive separat redovisning. Huvudregeln är att de redovisningar som upprättas enligt transparenslagen inte behöver sändas in till någon myndighet, däremot kan de åläggas att sända dem till konkurrensverket.

Syftet med transparenslagen är att ge en insyn i hur olika stöd påverkar offentlig näringsverksamhet, vilket idag är viktigt då staten och kommuner agerar på den öppna marknaden.

3.2 Förhållandet mellan 2 kap 8 § kommunallagen och EG:s statsstödsregler

Bestämmelserna i 2 kap 8 § KL är förenliga med gemenskapsrättens bestämmelser om statligt stöd. EG:s statsstödsregler påverkar inte den interna kompetensfördelningen mellan staten och kommunen ifråga om det övergripande ansvaret för näringslivspolitik. Eftersom EG-fördraget vilar på ett principiellt förbud mot statligt stöd, uppställer EG-rätten inte några principiella hinder mot att en medlemsstat i sin interna kompetensfördelning förbjuder eller föreskriver mer restriktiva villkor för kommuner och lokala organ att ge statsstöd än vad som följer av artikel 87 EG. I den utsträckning kommunallagen föreskriver mer långtgående möjligheter för kommuner och lokala organ att ge statsstöd än vad som föreskrivs av artikel 87 och 88 EG, skall kommunallagen med stöd av principen om EG-rättens företräde inte tillämpas eftersom en sådan åtgärd vore oförenlig med EG-rätten. I kraft av artiklarna 87 och 88 EG:s direkta tillämplighet, direkta effekt och företräde är kommuner och lokala organ därför skyldiga att *ex officio* kontrollera att planerade stödåtgärder som ligger inom den kommunala kompetensen även är förenliga med EG-rätten.

Frågan om vem som har ansvaret för att uppfylla en medlemsstats anmälningsskyldighet till kommissionen utgör ett internt problem i Sverige. Att vi i Sverige har valt att centrera detta förfarande till näringsdepartementet framstår dock mot bakgrund av det kommunala självstyret, en så kallad avsaknad av ministerstyre och vår decentraliserade förvaltningstradition i övrigt som motsägelsefullt och systemfrämmande. Ett alternativ vore att decentralisera anmälningsskyldigheten till en central svensk förvaltningsmyndighet, alternativt till det offentliga organ som önskar genomföra statsstödsåtgärden, vilket därigenom skulle samla det politiska, ekonomiska och juridiska ansvaret för uteblivna anmälningar och olagligt statsstöd till en och samma juridiska person.⁵⁸

⁵⁸ I. Simonsson & U. Öberg, *Utlåtande avseende förhållandet mellan 2 kap 8 § kommunallagen och EG:s statsstödsregler*, Stockholm 2006, s. 3-4.

2 kap 8 § KL och de EG-rättsliga statsstödsreglerna har vissa gemensamma nämnare såvitt gällande grundinställningen till stöd till företag. De svenska förarbetena präglas, liksom EG-rätten, av en restriktiv hållning till stödåtgärder, samtidigt som både nationell rätt och EG-rätten medger stöd för att överbrygga marknadsmisslyckanden. Kommunallagen medger åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen och här finns en övergripande likhet med EG-rättslig praxis i statsstödsfall, där sådana åtgärder oftast inte anses gynna något företag. Men på det hela taget så är ändå skillnaderna mellan regelverken betydliga, såväl materiellt som processuellt.

Själva stödbegreppet har kommit att tolkas extensivt inom EG-rätten, och omfattar olika former av gynnande som kommunerna i dagsläget inte betraktar som statsstöd. Som exempel kan nämnas försäljning av mark enligt lågprispolitik och public private partnerships där infrastrukturprojekt finansieras gemensamt av kommun och näringsliv. Se då ovan nämnda beslut ifrån kommissionen, *Business Case Norrköping*. Å andra sidan anses stöd under vissa beloppsgränser, 200 000 EURO, inte påverka samhandeln eller snedvrida konkurrensen och hamnar därför helt utanför artikel 87 EG, medan 2 kap 8 § KL är gällande redan ifrån den första stödkronan.

Stödgivning som kanaliseras genom offentligägda bolag kan enligt fast praxis från EG-rätten, se ovan diskuterade rättsfall *Westdeutsche Landesbank Girozentrale, Steinike & Weiling, Commission vs. France*, *Van der Koy vs. Commission* samt *Commission vs. Italy*, anses ske med statliga medel. EG-domstolen har framhållit att förmåner som ges direkt eller indirekt med hjälp av statliga medel betraktas som stöd, och då inbegrips inte endast stöd som ges direkt av staten utan också stöd som ges av offentliga eller privata organ som utsetts eller inrättats av staten. Här kan man då se en tydlig skillnad jämfört med kommunallagen som endast omfattar åtgärder av kommuner och inte av deras bolag. Kommuner kan i enlighet med kommunallagen genomföra stödåtgärder direkt efter att beslut fattats i laga ordning, dock kan sådana beslut ogiltigförklaras efter prövning i förvaltningsdomstol.⁵⁹

EG-rätten bygger på principen om en förhandskontroll, det vill säga en skyldighet att enligt artikel 88 EG förhandsanmäla alla statliga stöd till kommissionen, vilket i Sverige sker genom näringsdepartementets försorg. Detta är en tydlig processuell skillnad jämfört med kommunallagen. Undantagsmöjligheterna är påtagligt mer generösa inom EG-rätten än enligt 2 kap 8 § KL och dess rekvisit om ”synnerliga skäl”, ett rekvisit som finns med i lagtexten men som i praktiken ej har någon verkan.

Trots att Sverige varit med i EU sedan 1995 har statsstödsreglerna fått ett mycket begränsat genomslag i de svenska kommunerna. Informationsunderskottet verkar vara akut på området då EG-rätten väsentligen bygger en nationell verkställighet. Om denna inte fungerar

⁵⁹ I. Simonsson & U. Öberg, *Utlåtande avseende förhållandet mellan 2 kap 8 § kommunallagen och EG:s statsstödsregler*, Stockholm 2006, s. 6.

tillfredsställande kan Sverige förvänta sig att kommissionen efter klagomål eller på eget initiativ granskar och fattar beslut om kommunala stödåtgärder, vilket i förlängningen kommer att leda till ett ökat antal förfrågningar om förhandsavgöranden från svenska domstolar och processer om ogiltigförklaring och fördragsbrottstalan i EG-domstolen. Den nuvarande centraliseringen av anmälningsförfarandet av planerade stödåtgärder till kommissionen, i förening med att Sverige saknar en statsstödsmyndighet, torde vara bidragande orsaker till att kunskaperna om och den faktiska tillämpningen av EG:s statsstödsregler är bristfällig på kommunal nivå.

3.2.1 Avsaknad av nationell lagstiftning

Vidare kan frågan om varför en svensk lagstiftning saknas ställas. 2 kap 8 § KL är enligt ovan redovisat ej tillräcklig för att täcka en nationell kontroll av statsstöd. Kommunallagen begränsar kommuners möjligheter att bedriva näringsverksamhet till sådan verksamhet som kan benämnas som sedvanlig kommunal affärsverksamhet, det skall röra sig om så kallad allmännyttig verksamhet vilken skall betjäna kommunens egna medlemmar. Vidare skall verksamheten drivas utan vinstsyfte. Kommunal näringsverksamhet utöver det som kallas sedvanlig kommunal näringsverksamhet är i princip inte tillåten. Kommuner är således en självstyrande verksamhet.

Rätten att överklaga ett kommunalt beslut tillkommer endast medlemmarna i kommunen. Medlem är den som är folkbokförd i kommunen, äger en fastighet eller är taxerad till kommunal inkomstskatt där. Således är situationen sådan att i de fall då kommuner bedriver näringsverksamhet i andra kommuner, kan de privata företagare som är verksamma i dessa kommuner ej överklaga ett beslut då de i regel ej är medlemmar i den konkurrerande kommunen. Ytterligare ett besvär gällande kommunallagen är att endast beslut kan överklagas. Detta innebär att det inte går att överklaga en viss verksamhet utan enbart beslut om att starta en sådan verksamhet. Därtill kommer att en verksamhet ibland startas utan att det över huvud taget fattats ett formellt beslut.

Det är tydligt att besvärsrätten gällande kommunallagen är krånglig och i princip omöjlig för utomstående att kunna pröva. Sedan länge har de svenska kommunerna haft en självstyrande verksamhet, detta för att kommunerna skall ha en rätt samt möjlighet att själv bestämma över sina angelägenheter. Tanken med detta är att kommunernas medlemmar skall styra över sig själva. Den svenska kommunallagen är tydlig i sitt innehåll om att självstyre skall gälla och i enlighet med en undersökning gjord av svenska konkurrensverket framkommer samma ståndpunkt.⁶⁰ I undersökningen framkom att kommuner och deras företag i ökad utsträckning börjat bedriva näringsverksamhet på sådana områden där det redan fanns företag. Resultatet av detta är således att denna typ av offentlig

⁶⁰ Konkurrensverkets rapportserie: 2004:4.

näringsverksamhet är gynnande för kommunerna, och då det i enlighet med kommunallagen och dess besvärregler är oerhört svårt för en utomstående att ingripa vid dessa situationer kan enbart konstateras att detta står i strid med de statsstödsrättsliga reglerna. I samma undersökning framställdes även ett försök till ett frivilligt förslag för kommuner att självständigt motverka utbetalningen av otillåtna stöd. Detta förslag fick dock inget fäste då enbart ett fåtal kommuner här visade sitt intresse att motverka problemet.

I Sverige har det kommunala självstyret sedan många år tillbaka haft stor betydelse för de offentliga myndigheterna, och då detta är en svensk rättskultur i enlighet med den svenska RF är det svårt att ingripa mot denna problematik.

3.3 Den svenska rättspraxisen gällande statsstödsåtgärder

I de nedan diskuterade svenska rättsfallen har det fastställts domslut på grunder som de berörda parterna framställt i enlighet med gällande statsstödsregler, men ändå utan någon anknytning till artikel 87 EG. Frågan som då ställs är om domstolen sedermera skulle applicera de EG-rättsliga statsstödsreglerna i enlighet med principen om *jura novit curia* på deras eget initiativ, vilka är baserade på fakta framställd av de båda parterna?

I februari 2007 beslutade Lessebo kommun att investera 2,5 miljoner EURO i en fast egendom kallad Kosta Köpmanshus, vilken var ägd till 50 procent av Lessebo kommun och 50 procent av en privat aktör kallad New Wave Group. Investeringen var ämnad att finansiera en uppbyggnad av ett hotell och en bar. New Wave Group skulle hyra 38 procent av de andelar som tillhörde Kosta Köpmanshus. Två invånare i Lessebo kommun förde saken till länsrätten i Kronobergs län, gällande att investeringen gjord av Lessebo kommun var i strid med den svenska kommunallagen. De klagande hävdade att kommunen utgett stöd till en privat aktör, till nackdel för övriga privata aktörer i kommunen. De klagande hävdade vidare att kommunen ej hade redovisat en ekonomisk plan för den totala kostnaden, då det utbetalda stödet kunde komma att öka vid eventuella framtida utbetalningar. Ytterligare argument fördes fram gällande diskriminering mot övriga privata aktörer, samt en rädsla att New Wave Group skulle snedvrida konkurrensen och därmed påverka den gemensamma markanden. En av de klagande hävdade uttryckligen att åtgärderna stod i strid med de EG-rättsliga reglerna i artikel 87 och 88 EG, men detta utan att vidtaga någon rättslig analys av problemet. Länsrätten i Kronobergs län beslöt att avslå klagan.⁶¹

I maj 2006 utgav kommunen i Västra Götalandsregionen ett stöd på 2 miljoner EURO till en filmproducent, Film i Väst. En invånare i kommunen

⁶¹ Länsrätten i Kronobergs län, mål nr 296-07.

väckte talan mot åtgärden med argumentet att denna typ av verksamhet bör kunna finansieras av sig självt utan någon statligt stöd. Den klagande hävdade även att kommuner endast var skyldiga att bidra med stödåtgärder till en privat aktör som utövade allmännyttig verksamhet i de fall då den lokala marknaden är bristfällig, vilket den klagande hävdade inte var fallet här. Vidare hävdade den klagande att Film i Väst i sin tur gav stödet vidare till övriga privata aktörer då de investerade i privata filmer. Kommunen i Västra Götalandsregionen hävdade åt sitt försvar att de EG-rättsliga reglerna gällande statligt stöd hade gjort ett undantag gällande statligt stöd till privata aktörer inom verksamheten för just film produktion. Länsrätten i Göteborg avslog talan med en hänvisning till svensk nationell lag, utan någon som helst hänvisning till de EG-rättsliga statsstödsreglerna. Länsrätten menade att verksamheten som Film i Väst utövade var utanför området för kulturell verksamhet i regionen och fastställde därför att det utgivna stödet var ogiltigt.⁶²

I dessa två redovisade rättsfall prövades sakfrågan enbart i enlighet med den svenska nationella lagstiftningen utan någon som helst anknytning till de EG-rättsliga reglerna. De klagande förde själv sin talan utan någon assistans ifrån sakkunniga, vilket ledde till att kraven i artikel 87.1 och 88.3 EG aldrig prövades av den nationella domstolen. I svensk rättspraxis är principen om *jura novit curia* väl etablerad, men då denna dessvärre ej tillämpades i någotdera av fallen så kunde ej heller här de EG-rättsliga reglerna prövas. En slutsats att dra av dessa två nationella rättsfall är att svenska domstolar är skyldiga att basera sina domslut enbart på de argument som förts fram av de klagande. Men enligt rättspraxis ifrån EG-domstolen, *van der Weerd*, har domstolen visat att det är möjligt för den nationella domstolen att pröva en sak i enlighet med EG-rätten oavsett om den klagande framfört sina argument enligt dessa eller ej.⁶³

Marknadsdomstolen är sedan den 1 januari 2001 behörig att tillämpa konkurrensreglerna i artikel 81 och 82 EG. Däremot är marknadsdomstolen inte behörig vari talan förs om fastställelse att en kommun har agerat i strid med bestämmelsen 6 § i lagen om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler.⁶⁴ Här i enlighet med att marknadsdomstolen inte heller är behörig att pröva frågan att staten har agerat i strid med ovan nämnda lag. Frågan huruvida staten har åsidosatt sina förpliktelser enligt EG-fördraget ankommer således inte på marknadsdomstolen att avgöra. År 2000 gav Sävsjö kommun ett stöd till den privata aktören Ljunga Park Konferens Hotell AB, vilket är ett lokalt beläget hotell i regionen. I enlighet med kommissionens tidigare beslut kan ett hotell klassas som en verksamhet där konkurrerande aktörer konkurrerar om samma kunder inom samma verksamhet. Således är ett stöd till enbart en utav dessa konkurrenter att ses som övertag gentemot övriga konkurrenter och därmed otillbörligt med EG-rätten. Sävsjö kommun hävdade att det utgivna stödet hade sin bakgrund i att Ljunga Park Konferens Hotell ej hade

⁶² Länsrätten i Göteborg, mål 6371-05.

⁶³ Case C-225/05, *van der Weerd and others*.

⁶⁴ MD 2001:25 E.J.K. *Sävsjö mot. Ljunga Park Konferenshotell AB*.

den nödvändiga utrustning som krävdes för att kunna bedriva en konkurrerade verksamhet inom regionen. Den klagande hävdade att stödet stod i strid med EG-rättens regler gällande statligt stöd, samt en underlåtenhet att rapportera till kommissionen även utgjorde en betydande faktor för att stödet nu skulle återbetalas. Marknadsdomstolen avslag talan då den ansåg sig ej behörig att pröva frågor om förbud mot staten eller svensk kommun att utge stöd i strid mot EG-rättens regler.⁶⁵

Högsta domstolens beslut gällande det tidigare nämnda fallet, *Business Case Norrköping*, att ej meddela prövningstillstånd i ett mål mellan Skyways och Norrköpings kommun och dess marknadsföringsbolag Nya Norrköping. I fallet fördes talan vid en allmän domstol om åläggande av förbud för Nya Norrköping att utge stöd enligt kommunfullmäktiges beslut genom att tillskjuta medel i en risk- och garantiutvecklingsfond för flygverksamheten vid Norrköpings flygplats. Skyways stödde sin talan på de konkurrensrättsliga reglerna i 6 och 19 § § KKL samt artikel 81 och 82 EG. Till stöd för att talan kunde föras vid allmän domstol åberopade Skyways särskilt att talan om skadestånd enligt 33 § KKL handläggs vid allmän domstol, och att det då också borde vara möjligt att föra en förbudstalan mot en överträdelse för att förhindra att fortsatt skada uppstår. Skyways åberopade även den EG-rättsliga effektivitetsprincipen och skiljedomslagens bestämmelse att skiljemän får pröva konkurrensrättens civilrättsliga verkningar mellan parterna. Skyways talan blev avvisad i både tingsrätten och hovrätten. Hovrätten åberopade förarbetsuttalanden och fann att konkurrensverket och marknadsdomstolen utgjorde exklusiva fora för den aktuella formen av förbudstalan.⁶⁶ Utan närmare motivering konstaterade hovrätten att den svenska regleringen av forumfrågan anses stå i strid med den EG-rättsliga effektivitetsprincipen.⁶⁷

Sedan Kristianstad flygplats givit ut ett stöd på 5,3 millioner SEK till flygbolaget City Airlines väcktes talan i Kristianstad tingsrätt av flygbolaget Skyways för ett utbetalande av ett otillbörligt statsstöd. Det utgivna stödet var en form av en investering för att kunna utveckla flygrutten mellan Kristianstad och Stockholm/Bromma. Skyways hävdade att eftersom Kristianstad flygplats ägs av Kristianstad kommun så är stödet att anses som ett statligt stöd, indirekt utgivet av Kristianstad kommun. Vid tidigare förhandlingar hade Skyways fått ett anbud ifrån Kristianstad flygplats gällande en samverkan av flygrutten mellan Kristianstad och Stockholm/Bromma men avböjt detta. Kristianstad flygplats hävdade att de genom detta tidigare anbud till Skyways ej kunde hållas ansvariga för att ha utgett ett otillbörligt statsstöd till City Airlines då detta ej missunnat dess konkurrenter på den gemensamma marknaden. Kristianstad flygplats har som deras uppgift att tillgodose invånarna i regionen med goda flygförbindelser och hävdade att City Airlines indirekt sysslar med

⁶⁵ MD 2002:1, E.J.K. *Sävsjö mot Ljunga Park Konferenshotell AB*.

⁶⁶ Prop. 1992/93:56 s. 35 ff.

⁶⁷ Göta hovrätt, mål Ö 638-07.

allmännyttig verksamhet på uppdrag av Kristianstad flygplats. Således kan inte denna situation jämföras med tidigare EG-rättslig rättspraxis, *Altmark*.⁶⁸

I dag finns det ännu inget domslut i ovan nämnda fall, men vid en sammanfattning av de båda rättsfallen, *Skyways*, kan man se en tydlig skillnad dem emellan, i *Business Case Norrköping*, ägs det stödgivande företaget till 50 procent av kommunen och 50 procent av privata aktörer samt att risktagande är jämt fördelat mellan dessa aktörer. I fallet i Kristianstad är det stödgivande företaget, Kristianstad flygplats, helägt av Kristianstad kommun och vid en genomgång av riskfördelningen framgår det att den ej är fördelad på liknande sätt som i Norrköping. Detta torde leda till slutsatsen att agerandet av Kristianstad flygplats är att ses som ett otillbörligt stöd då det snedvrider konkurrensen till nackdel för övriga konkurrenter på den gemensamma marknaden.

3.4 Sammanfattande slutsatser

Konkurrensverket är den centrala förvaltningsmyndighet som finns i Sverige för konkurrens- och upphandlingsfrågor, och skall enligt sin instruktion verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet till nytta för konsumenterna. Konkurrensverket är den svenska myndighet som är behörig att assistera kommissionen när denna utför undersökningar på statsstödsområdet. Konkurrensverket har vidare ett allmänt mandat att uppmärksamma hinder mot en effektiv konkurrens i offentlig verksamhet samt lämna förslag till åtgärder mot dessa. I praktiken har dock verkets undersöknings- och rapportverksamhet inom statsstödsområdet varit av begränsad omfattning. Verket fungerar i nuläget inte som ett kontrollorgan för motverkande av konkurrensnedvidande statligt och kommunalt stöd och synes inte på eget initiativ kunna ingripa mot otillåtna stöd. Det råder ett annorlunda rättsläge i Danmark, där konkurrensmyndigheten enligt 11 a § i danska konkurrenslagen kan ingripa mot konkurrensnedvidande stödåtgärder som inte påverkar samhandeln.

Vid en sammanfattning av den svenska rättspraxisen gällande konkurrensverkets och marknadsdomstolens bristande kompetens, framträder en högst otillfredsställande situation där båda processuella vägarna förefaller stängda. Skyldigheten att säkerställa EG-rättens effektiva tillämpning har fått ge vika för en traditionell svensk syn på behov av laga stöd i den svenska lagstiftningen. Svensk förvaltningsprocess erbjuder också stora svårigheter på statsstödsområdet. Förvaltningsprocessen bygger på förutsättningarna att det föreligger ett överklagbart beslut och att den klagande bedöms vara saklegitimerad enligt förvaltningsprocessens ganska snäva bedömning av vad som angår en utomstående som inte är part. Kommunalbesvär kan i och för sig riktas mot kommunalt företagsstöd och kan föras av var och en som är medlem av kommunen. Här möter dock svårigheten att passa in ett yrkande om upphävande av ett kommunalt

⁶⁸ Kristianstad tingsrätt, T 1644-06.

stödbeslut, som man gör gällande är otillåtet, under kommunallagens grunder för laglighetsprövning.⁶⁹

Det finns en lagstiftning som faller tillbaka på de statsstöd som berör den gemensamma marknaden, artikel 87 och 88 EG. Denna EG-rättsliga lagstiftning är väldigt uttömmande och fungerar som ett gott skydd i dagens läge gällande otillbörliga statsstöd, dock gäller denna lagstiftning enbart statsstöd som påverkar den gemensamma marknaden. När det då rör sig om nationella statsstöd i Sverige finns det en reglering i 2 kap 8 § KL som utgör ett förbud mot otillbörliga statsstöd. Dock finns det vidare ingen reglering eller praxis på området som talar om vad som är att anses som otillbörliga statsstöd, vidare ej heller någon reglering som reglerar den rättsliga prövningen av statsstöd. Sverige är inte skyldiga enligt EG-rätten att införa en nationell lagstiftning på området för nationella statsstöd, men för att underlätta den inhemska situationen bör man kanske ändå se över de nationella reglerna och behovet av en nationell reglering rörande just statsstöd. Det måste vara möjligt att föra klagan för andra än kommuninvånarna, då dessa inte alltid har resurser att föra en talan. Det måste även vara möjligt att fastställa en svensk rättspraxis som visar vilken myndighet som är behörig att pröva frågan.

Sverige har givetvis att tillse att vi har en nationell ordning på statsstödsrättens område som fullt ut tillgodoser EG-rättens krav. Samtidigt som det är angeläget att privata aktörer fortsätter att kämpa inom ramen för nuvarande rättsregler för att försöka uppnå sin rätt när det gäller negativa effekter av otillåtna stöd, torde det stå klart att detta inte räcker utan att det också krävs aktiva lagstiftningsåtgärder från regeringens och riksdagens sida. Konkurrensverket bör ges en tydlig ställning och nationell kontrollmyndighet, och det måste tillskapas fungerande processuella möjligheter för privata aktörer att agera mot tillämpning av oanmälda stödåtgärder, bland annat genom vidgad talerätt och möjlighet att påkalla vitesförbud i domstol mot fortsatt stöd. Det behöver också införas svenska regler om återbetalningsskyldighet för otillåtet utbetalde statliga och kommunala stöd som fyller de stränga krav som EG-rätten fyller.

⁶⁹ 2 kap 8 § KL.

4 Den danska statsstödsrätten

Den danska konkurrenslagen innehåller 11 a § vilken är en reglering gällande statligt stöd, inom vilken det danska konkurrensrådet har befogenhet att kontrollera de utgivna danska statsstöden. Detta gäller vid 1) utbetalning av direkta såväl som indirekta stöd vilka har som föremål att snedvrída konkurrensen och 2) är förbjudna i enlighet med dansk nationell lagstiftning. Regleringen är parallell med EG-fördragets bestämmelser om statsstöd, såväl rent innehållsmässigt som vid tolkning av EG-rättslig praxis. 11 a § kan enbart användas då samhandeln inom EU ej är påverkad av det utgivna stödet, då gäller istället de EG-rättsliga statsstödsreglerna. Då EG-rätten ej ställer några krav på den här typen av nationell reglering är den danska 11 a § rent frivillig och bygger på att underlätta arbetet för de nationella myndigheterna i samarbete med kommissionen.

Den danska statsstödskontrollen är lokaliserad under det danska konkurrensverket som vidare är sekretariat för det danska konkurrensrådet. På det nationella planet har konkurrensverket enbart en vägledande roll då det är konkurrensrådet som är den myndighet som är behörig att pröva statsstödsfrågorna. I Danmark finns det en välutvecklad statsstödskontroll även på det nationella planet, för vilken det danska konkurrensrådet svarar. 11 a § är unik i sitt slag inom EU då Danmark är den enda medlemsstat som har denna långt framskridna nationella reglering. Konkurrensrådet har befogenhet att såväl godkänna som kräva att återbetalning och otillåtna stöd sker. 11 a § skall ses som ett supplement till de EG-rättsliga reglerna gällande statsstöd och det bör även nämnas att 11 a § till stor del bygger på de EG-rättsliga reglerna i artikel 87 och 88 EG. Konkurrensrådets roll kan likställas med kommissionens roll som övervakande myndighet inom området för statsstöd.

4.1 KRL 11 a § – statligt stöd

Den 1 oktober 2000 infördes 11 a § i den danska konkurrenslagen, och som den enda paragraf i denna lag så vänder sig 11 a § till kontrollen av den danska myndighetsutövningen i form av utbetalning av olovliga statsstöd. Konkurrensrådet har befogenhet att såväl godkänna statliga stöd på förhand som att återkräva olovligt utbetalda stöd. Medan artikel 87 EG har som uppgift att säkerställa den gemensamma marknaden har 11 a § att säkerställa den nationella danska marknaden. Det har dock framkommit av förarbetena till 11 a § att en tolkning av den EG-rättsliga praxisen måste ligga grund även för den nationella danska tolkningen.

11 a § skall tillämpas på statsstöd som kan inverka på den danska marknaden, det vill säga ej om det påverkar samhandeln mellan två medlemsstater. Dock finns det undantagsfall där den danska lagstiftningen

kan tillämpas men vid en eventuell konflikt de olika regelverken emellan har emellertid EG-rätten alltid företräde framför den danska.

Kriterierna som anges i 11 a § för att bestämmelsen skall anses vara tillämplig är; 1) att det skall föreligga ett stöd, 2) skall vara utbetalt med hjälp av statliga medel, 3) skall vara till förmån för en specifik verksamhet, 4) att stödet oavsett om det är direkt eller indirekt har till uppgift att snedvrída konkurrensen, samt 5) att stödet är otillbörligt med dansk nationell lagstiftning. Om ett stöd som är utgivet av en myndighet uppfyller dessa krav har konkurrensrådet befogenhet att kräva att stödet skall upphöra eller återbetalas. Som tidigare nämnts är utformningen av 11 a § starkt influerad av de EG-rättsliga bestämmelserna i artikel 87.1 EG. De olika regleringarna skiljer sig dock på så sätt att artikel 87.1 är en förbudsbestämmelse medan 11 a § är en reglering som är handledande. Konkurrensrådet har dock möjligheten att besluta ifall de vill utfärda ett upphörande av statsstödet eller kräva en återbetalning av det olovliga stödet. Detta till skillnad från kommissionen vilken har som skyldighet att kräva tillbaka ett olovligt stöd i enlighet med artikel 88.3 EG.

Som tidigare nämnts skall enligt förarbetena till 11 a § vara förenlig med artikel 87.1 EG samt att hänsyn skall tas till EG-rättslig praxis vid tolkning av lagen.⁷⁰ I 11 a § skall betydelsen av stöd tolkas på så sätt att utbetalningen skall vara till fördel för den privata aktören för att kunna tolkas som ett stöd. Det skall vidare ses som en ekonomisk fördel för mottagen av stödet, vilken den inte skulle ha uppnått under normala marknadsvillkor. En sådan fördel kan anses föreligga vid såväl ett direkt som indirekt utbetalt stöd, i likhet med EG-rätten. För att fastställa om situationen föregått av normala marknadsvillkor skall tolkningen göras utifrån den EG-rättsliga principen om en marknadsekonomisk investering.⁷¹ I ett färskt exempel där tolkningen av 11 a § gjorts med hjälp av EG-rättslig praxis har konkurrensrådet använt sig av kriterierna ifrån fallet *Altmark*, för att kunna fastställa om det var fråga om ett statligt stöd eller ej i fallet *Portal Fyn*.⁷²

Gällande kriteriet om statliga medel i 11 a §, fastställer förarbetena även här att tolkning skall göras med hänsyn till EG-rätten. Beteckningen statliga medel är att anses som ett stöd vilket är utbetalt från en myndighet, privat aktör på uppdrag av en offentlig verksamhet eller av ett organ för vilken staten har den faktiska kontrollen över.

Det tredje kravet som ställs i 11 a § gällande att stödet skall vara till förmån för en specifik verksamhet har sin bakgrund i att särskilja generella stöd ifrån selektiva stöd. Med generella stöd menas stöd som är till fördel för alla former av en verksamhet och således inte bara de konkurrensutsatta, medan selektiva stöd menas när en verksamhet har en konkurrensmässig fördel i förhållande till andra verksamheter. Det är således de selektiva stöden som

⁷⁰ FT 1999/2000, danska riksdagen utskott till näringsdepartementet, 1291.

⁷¹ FT 1999/2000, danska riksdagen utskott till näringsdepartementet, s. 1290.

⁷² Beslut av konkurrensrådet, nr 4/0120-0100-0002SEK/DRP, *Portal Fyn*.

11 a § fokuserar i enlighet med förarbetena till lagen. Även detta i likhet med artikel 87.1 EG, dock är selektivitetskravet i 11 a § snävare än i artikel 87.1 EG. Selektivitetskravet bör i enlighet med förarbetena tolkas något bredare än att enbart omfatta specifika verksamheter för vilka kan erhålla statsstöd. Dock finns det inget krav i varken lagtexten eller dess förarbete om att selektivitetskravet skall tolkas i enlighet med selektivitetskravet i artikel 87.1 EG, och därmed är det möjligt att tolka 11 a § annorlunda än artikel 87.1 EG.

Gällande kravet i 11 a § om snedvridning av konkurrensen kan man särskilja en viss skillnad ifrån de EG-rättsliga bestämmelserna. Det finns ett minimi krav i artikel 87.1 EG som sätter en undre gräns för stödets storlek. Denna minimi gräns existerar således inte i den danska nationella lagstiftningen. Istället använder det danska konkurrensrådet ett så kallat märkbarhetskrav vilket innebär att effekten av själva stödet skall tas i beaktande och därmed inte storleken på stödet.

Det femte och sista kravet som ställs upp i 11 a § är att stödet skall vara otillbörligt i enlighet med dansk nationell lagstiftning. För att klargöra om ett utbetalt stöd har lagstöd i dansk offentlig lagstiftning är det viktigt att klargöra om stödet har påverkan på samhandeln eller ej. Detta skall avgöras i enlighet med den danska konkurrenslagen i samarbete med såväl behörig myndighet som kommissionen. I de fall stödet påverkar samhandeln är det kommissionen som har kompetensen att fastställa om stödet är i enlighet med EG-rätten eller ej.

11 a § behandlar även frågan om återbetalning av otillbörligt stöd. Detta kan gälla såväl för redan utbetalda stöd som för stöd som är under behandling. Det finns dock ett kriterium om en tidsfrist på 5 år gällande återbetalning från den dag då stödet blivit utbetalt. Detta kriterium är parallellt med EG-rätten, dock har kommissionen en tidsfrist på 10 år istället för den danska på 5 år.

4.2 Dansk rättspraxis gällande statligt stöd

I ett beslut ifrån det danska konkurrensrådet gällande ett utgivet stöd av Fyns kommun fastställdes det för första gången i Danmark att ett ogiltigt stöd skulle återbetalas i enlighet med 11 a §. Beslutet grundade sig på att Fyns kommun hade snedvridit konkurrensen mellan olika privata aktörer. Detta genom att utge stöd till ett företag gällande ett upprättande av en offentlig internet portal. Då detta hittills är det enda vägledande beslutet gällande återbetalning av statliga stöd i Danmark har detta beslut kommit att bli mycket betydelsefullt för de offentliga aktörerna på den danska marknaden.⁷³

⁷³ Beslut av konkurrensrådet, nr 4/0120-0100-0002SEK/DRP, *Portal Fyn*.

Stödet ifråga var beviljat till en privat aktör, Portal Fyn ApS, vilken hade avtalat med Fyns kommun om att utveckla en regional internet portal med relevant information om Fyn. Kommunen ifråga fullföljde inte de krav som ställs vid offentliga upphandlingar, samt vidtog inga åtgärder för att se till att Portal Fyn ApS ej blev överkompenserade för sin verksamhet. På denna grund beslutade konkurrensrådet att det utgivna stödet var i strid med 11 a § i den danska konkurrenslagen. Denna paragraf har, som tidigare nämnts, till sin funktion att se till att statliga stöd ej sker i strid med en otillbörlig konkurrens, men enbart om det faller inom gränsen för den danska marknaden.

I enlighet med förarbetena till 11 a § är kontrollen av de statliga stöden ett försök att upprätthålla en sund konkurrens för företagen på marknaden. Därför ställer lagen tre krav vilka ovillkorligen måste uppfyllas för att konkurrensrådet ska ha möjligheten att besluta om en återbetalning av ett statligt stöd. För det första krävs det att stödet är från offentliga medel, för det andra måste det säkerställas att stödet, oavsett om det är direkt eller indirekt, har orsakat en snedvridning av konkurrensen, och slutligen får stödet ej ha varit tillåtet i enlighet med någon nationell dansk lagstiftning. Det tredje rekvisitet innebär att konkurrensrättsliga regler ej har möjligheten att vinna företräde gentemot ett beslut om statligt stöd vilket beslutats i enlighet med en nationell offentlig lagstiftning.

Stödet som Fyns kommun utgett uppfyllde således inte alla dessa tre ovannämnda rekvisit. Fyns kommun utgav ett stöd till Portal Fyn ApS såväl direkt genom att subventionera vissa åtgärder, såväl som indirekt genom att låta marknadsföringen av internet portalen vara avgiftsfri. Det var även fastställt att Portal Fyn ApS hade blivit överkompenserade i förhållandet till marknadsvärdet av deras verksamhet med en summa på 46 542 DKK. Det danska konkurrensverket visade genom en undersökning att den totala kostnaden för en liknande internet portal, som den Portal Fyn ApS hade utvecklat, låg långt under den kompensation som hade utgivits till Portal Fyn ApS, plus kostnader för en viss förtjänst. Vid kontrollen av statsstödet ansågs det att stödet var otillbörligt då Fyns kommun hade underlåtit att uppvisa en skillnad mellan de offentliga och de privata verksamheterna. Kommunen hade således inte gjort en tillräcklig ansträngning för att visa att det utbetalda stödet hade till syfte att utveckla och etablera offentliga delar av portalen.

På ovan nämnda grunder beslutade konkurrensrådet att en återbetalning av stödet till Portal Fyn ApS var nödvändig i enlighet med otillbörliga stödet samt en snedvridning av konkurrensen på den danska marknaden.

Vid en tolkning av förarbetena till 11 a § samt konkurrensrådets beslut i *Portal Fyn*, kan man se att de så kallade Altmark-kriterierna har tolkats in i den danska nationella lagstiftningen.⁷⁴ I beslutet i *Portal Fyn* synes

⁷⁴ Case C- 280/00, *Altmark Trans*.

konkurrensrådet dok göra en slags mellantolkning av Altmark- kriterierna tillsammans med en djupare analys av principen av en marknadsekonomisk fördel, då det enbart är den överkompensation som Portal Fyn ApS erhållit som vägs in i konkurrensrådets beslut. Med denna tolkning kan således den slutsatsen dras att det är enbart i de situationer där den ekonomiska fördelen kan ses som en överkompensation som ett stöd kan anses föreligga i enlighet med den danska rättspraxisen, oavsett om övriga kriterier i fallet *Altmark* är uppfyllda.⁷⁵

4.3 Sammanfattande slutsatser

Bestämmelsen i 11 a § är utformad med inspiration av de EG-rättsliga statsstödsreglerna. Paragrafen omfattar såväl en parallell som en frivillig implementering av EG-rätten på en marknad som faller utanför den EG-rättsliga samhandeln på ett icke-harmoniserat plan.

Det framgår tydligt av förarbetena till 11 a § att den EG-rättsliga praxisen av statsstödsreglerna har varit föremål för tolkningen och tillämpningen av den danska nationella regleringen. Att tillämpa en nationell lagstiftning gällande statligt stöd är ingen skyldighet för medlemsstaterna då implementeringen av artikel 87 och 88 EG endast omfattar den gemensamma marknaden. Att förarbetena tagit fasta på en tolkning i EG-rättslig riktning är dock inget förutbestämt krav för 11 a §, men då det i många avseenden finns likheter däremellan ändå får sägas ha bindande tolkning i form av en analogisk tillämpning, särskilt gällande kriteriet om offentliga medel.

Det är ett faktum att tillämpningen av 11 a § idag ändock tolkas i enlighet med de EG-rättsliga statsstödsreglerna, detta trots att inget krav gjordes gällande i förarbetena till lagen. Således är det inte fastställt att selektivitetskravet i 11 a § skall tolkas i enlighet med selektivitetskravet i artikel 87.1 EG, men det får ändock antas att så kommer framtiden att bli.

Om man då bortser ifrån den EG-rättsliga tolkningen av statsstödsreglerna får det antas att enligt allmänna tolkningsregler kan tänkas finnas andra regleringar att göra en tolkning utifrån, än ifrån EG-rätten. Detta gör sig exempelvis gällande i EG-domstolens breda tolkning av stödbegreppet i förhållande till principen om en otillbörlig ekonomisk fördel, där stödbegreppet kan tolkas enligt principen om marknadsekonomisk investering. I relation till den danska konkurrenslagen får det ändock antas att det uteslutande rör sig om statligt stöd då det innebär en otillbörlig ekonomisk fördel. Detta i de fall där man kan kräva att en återbetalning av att stödet sker, då de EG-rättsliga principer som fastställdes i fallet *Altmark*, inte fullt ut kan tillämpas i enlighet med tolkning av 11 a §.

⁷⁵P. Wegener Jessen, *Fortolkning af reglerne om offentlig støtte i Konkurrencelovens § 11 a*, S. 12-13.

Det faktum att konkurrensrådet har behörighet att besluta i frågor rörande statliga stöd, inte bara på den nationella danska marknaden utan även på den gemensamma marknaden i vissa fall, kan utgöra en intressekonflikt. Denna bestämmelse innebär bland annat i enlighet med 11 a § att vid en bedömning om en otillbörlig utbetalning skett skall man fastställa om den har laga stöd i någon offentligrättsligt reglering innan man ser till om stödet har haft inverkan på den gemensamma marknaden eller ej. Detta då vissa myndigheter i Danmark har kompetensen att besluta om statligt stöd. I enlighet med EG-rätten är kommissionen den instans som har kompetensen att ingripa då det rör sig om statliga stöd som påverkar samhandeln. Men då det i vissa situationer kan röra sig om stöd där den nationella danska marknaden påverkas har kommissionen delegerat en del av sin kompetens till det danska konkurrensrådet, detta särskilt då det gäller återbetalningskravet. Detta är idag enbart ett obeprövat beslut som ej innehar någon praxis.

Vid tolkningen av 11 a § måste det således skiljas mellan användningen av statsstödsbestämmelsen som inte påverkar samhandeln och där även beakta att lagregleringen skett på danskt initiativ utan EG-rättslig påverkan. Detta i förhållande till de situationer där stödet påverkar den gemensamma marknaden enlighet med artikel 87 och 88 EG vilka är bindande för varje medlemsstat.

5 Krävs det en implementering av statsstödsregler på nationell nivå i Sverige?

Det finns anmärkningsvärda brister i svensk lag gällande statligt stöd, nämligen brist på fungerande myndighetskontroll, bristande möjligheter för enskilda aktörer att genomdriva stopp för oanmälda stöd under åberopande av principen om direkt effekt och bristande möjligheter att utkräva återbetalning av otillåtet stöd. Bristerna har varit kända rätt länge men har hittills mötts med passivitet från den svenske lagstiftarens sida.

5.1 Har Sverige en skyldighet att införa statsstödsregler på nationell nivå i enlighet med EG-rätten?

Då artikel 87 EG uttryckligen säger att den är tillämplig vid utbetalning av otillåtna statsstöd som påverkar samhandeln inom EU måste det vidare fastställas att detta ej kan innebära att Sverige på denna grund kan anses vara skyldiga att implementera en nationell bestämmelse gällande kontroll av statliga stöd.

Som visats ovan finns det en omfattande rättspraxis gällande statsstöd inom EG-rätten, denna ställer höga krav på medlemsländerna att uppfylla rekvisiten i artikel 87 EG för att undvika utbetalningar av otillåtna stöd. Den EG-rättsliga rättspraxisen nämner inget om de nationella interna marknaderna i sin tolkning, men det bör dock hållas fast vid att nationella lagar ej får stå i strid med EG-rätten. I kommissionens beslut, *Business Case Norrköping*, fastställde kommissionen att stöd ej förelåg i enlighet med artikel 87 EG på den grunden att de berörda parterna investerat på lika villkor i marknadsföringsbolaget, samt gått in med lika risktagande i investeringen vilket enligt kommissionen då ej kunde ses som en ekonomisk fördel i förhållande till dess konkurrenter och därmed ej ses som ett statligt stöd.⁷⁶ I fallet rörde det sig om ett stöd utbetalt till marknadsföringsbolaget i Norrköping från bland annat Norrköpings kommun. Stödet skulle komma att påverka den gemensamma marknaden då några av de tilltänkta aktörerna samt flygrutterna ligger inom EU men utanför de svenska gränserna, därmed kunde EG-rätten vara tillämplig på frågan. Detta hade ej varit möjligt om stödet enbart hade påverkat den svenska marknaden vilket var fallet i exempelvis *Ljunga Park* fallet där man således ej hade någon laglig väg att gå för att kunna fastställa ett domslut i enlighet med svensk lag.⁷⁷

⁷⁶ Case N 791/2006, *Business Case Norrköping*.

⁷⁷ MD 2001:25 E.J.K. *Sävsjö mot. Ljunga Park Konferenshotell AB*.

Den enda lagstiftning som finns i Sverige gällande statligt stöd är 2 kap 8 § kommunallagen och denna paragraf är allt annat än synonym med artikel 87 EG, såväl materiellt som processuellt.

Då EG-fördragets statsstödsregler enbart gäller för stödåtgärder som påverkar samhandeln mellan medlemsstaterna, finns det inget krav på en nationell lagstiftning. Som redovisats ovan påverkas enbart samhandeln när en stödåtgärd förstärker ett företags ställning i förhållande till andra konkurrerande företag i handeln inom gemenskapen. I fallet *Altmark*, antydde EG-domstolen en samhandelseffekt när offentliga medel tillfördes ett företag som tillhandahöll lokala och regionala transporttjänster.

Återigen bör framhållas att stöd som uppgår till högst 200 000 EURO under en treårsperiod till ett företag kan falla utanför det EG-rättsliga statsstödsbegreppet enligt de så kallade minimis-reglerna. Sammanfattningsvis kan det finnas ett stort antal fall där stödbeloppen är så små eller där det är fråga om helt lokala företagsverksamheter, så att stödet inte påverkar samhandeln, och då gäller enbart 2 kap 8 § kommunallagen. Men stödgivning som omfattar miljonbelopp och som sker på en marknad där någon form av handel mellan medlemsstaterna kan förutses, omfattas således av EG-rätten. Mot bakgrund av att EG-rättslig praxis om samhandelseffekt ständigt utvecklas, och att kommissionen har befogenheter att ändra sin sekundärlagstiftning om de minimisstöd, är det ogörligt att försöka reglera i kommunallagen vilka situationer som endast omfattas av nationell rätt. Lagstiftningstekniskt framstår det som ett bättre alternativ att införa tydliga hänvisningar till EG-rätten.⁷⁸

5.2 Hur bör en implementering av nationella statsstödsregler i Sverige genomföras?

Då det är tydligt fastställt av såväl artikel 87 EG samt av ovan redovisad rättspraxis att det finns ett behov av att införa en nationell lagstiftning rörande statsstöd, men då måste det vidare analyseras hur detta skall gå till. Då det genom ovan redovisat material är fastställt i enlighet med artikel 87.1 EG att denna regel enbart tillämpas på statliga stöd vilka påverkar den inre marknaden måste det ses som tydligt att Sverige ej är skyldiga att införa en nationell lagstiftning rörande statliga stöd enligt EG-rätten.

Eftersom de EG-rättsliga reglerna gällande statligt stöd endast till en mycket liten del har blivit berörda i lagtexten, 2 kap 8 § kommunallagen, är det ett måste att åtgärda dessa och ge dem ett större utrymme i samförstånd med gällande lagstiftning rörande kommuner och landsting i Sverige.

⁷⁸ I. Simonsson & U. Öberg, *Utlåtande avseende förhållandet mellan 2 kap 8 § kommunallagen och EG:s statsstödsregler*, Stockholm 2006, s. 33.

Före Sveriges anslutning till EU ansågs inte av kommuner meddelande beslut om statliga stödåtgärder utgöra myndighetsövning. Idag är situationen dock annorlunda och alla statliga myndigheter som avser att utbetala statliga stöd har en skyldighet att rapportera detta till kommissionen enligt artikel 88 EG. Förutsättningen för att veta att artikel 88 EG är tillämplig är förstået att man först har identifierat en åtgärd som statsstöd. Därför kan nationella domstolar, för att kunna avgöra huruvida en åtgärd vidtagits i strid med fördraget, bli tvungna att tolka begreppet statligt stöd i artikel 87.1 EG.

2 kap 8 § kommunallagen ger dessvärre inga ledtrådar till svenska kommuner om behovet av en sådan EG-rättslig analys, en eventuell hänvisning till artikel 88.3 EG skulle kunna övervägas att tas in i 2 kap 8 § kommunallagen.⁷⁹

Då Sverige genom sitt medlemskap i EU innehar en skyldighet att se till att man följer de EG-rättsliga bestämmelserna gällande statligt stöd, är det en intressant frågeställning varför då dessa ej har införts på en nationell nivå? Som tidigare redovisats föreligger ingen skyldighet för Sverige att införa några nationella regler gällande statligt stöd, men då situationen som nu ter sig innehar stora brister, bör det finnas ett visst intresse för ett införande av nationella statsstödsregler. Kommunernas självstyre är naturligtvis en bidragande orsak, detta i kombination med en viss okunskap gällande innebörden av ett statligt stöd samt hanteringen utav dessa. Svenska kommuner och landsting har bromsat en tidigare lagändring gällande statsstödsreglerna då detta skulle innebära en inskränkning av det kommunala självstyret i förhållande till kommunallagen. Flertalet kommuner har tidigare ej haft kunskap om vad som kan definieras som ett statligt stöd och genom detta har ett flertal olovliga stöd blivit utbetalda. Dessa stöd har i flertalet fall varit gynnsamma för kommunen och dess medlemmar och sedermera fortsatt. Fördelen med dessa utbetalningar har således varit att kommunerna gynnats och även dess medlemmar i form av lägre priser. Detta samtidigt som privata aktörer missunnats genom att de tvingats konkurrera med kommuner, vilka oftast innehar fler och bättre resurser för att driva en näringsverksamhet än en enskild näringsidkare. Det svenska rättsläget på statsstödsrättens område visar ännu efter 13-års medlemskap i EU sig fortfarande vara högst otillfredsställande. En grundläggande orsak är förmodligen att varken kommunerna eller den svenska staten vill se sin handlingsfrihet beskuren. Fördelen med detta är naturligtvis att de svenska myndigheterna själva har friheten att kontrollera sina egna stöd samt prövningen av dessa. Men frågan återstår ändock om detta kan anses förenligt med 2 kap 8 § KL och dess regler gällande statligt stöd, vilket troligen är svårt att vidhålla.

Ett alternativ vore att decentralisera anmälningsskyldigheten till en central förvaltningsmyndighet, detta i likhet med det danska konkurrensrådet och dess befogenheter. Därigenom skulle man samla det politiska, ekonomiska och juridiska ansvaret för otillåtna statsstöd till en och samma juridiska person. I Sverige skulle det lämpligen falla under konkurrensverkets

⁷⁹ I. Simonsson & U. Öberg, *Utlåtande avseende förhållandet mellan 2 kap 8 § kommunallagen och EG:s statsstödsregler*, Stockholm 2006, s. 29.

behörighet då det är den svenska myndighet som i dagsläget har störst insyn och kunskap gällande statliga stöd. Den nuvarande centraliseringen av anmälningsförfarandet till kommissionen från regeringen och avsaknaden av en svensk statsstödsmyndighet torde vara bidragande orsaker till att kunskaperna om och tillämpningen av de EG-rättsliga statsstödsreglerna är bristfällig på kommunal nivå. Denna centralisering borde tillämpas för såväl nationella som samhandelspåverkande stöd. Dock har konkurrensverket sedan september 2007 övertagit kontrollen av de offentliga upphandlingarna vilket tyder på att en ändring är på väg att ske inom den svenska lagstiftningen.

Som framgått ovan har själva stödbegreppet tolkats mycket extensivt av EG-domstolen, ett synsätt som inte fullt ut reflekteras i svensk nationell praxis. Åtgärder som klassificeras som stödgivning inom EG-rätten innefattar bidrag, lån till ränta som understiger marknadspris, räntebidrag, borgensåtaganden eller andra former av lånegarantier av det allmänna för vilka mottagaren inte betalar marknadsmässigt pris, skattelättnader, underlåtenhet att driva in skatter, avgiftslättnader, nedsättning av sociala avgifter, köp av varor eller tjänster från det allmänna till pris som understiger marknadspris, försäljning av fastigheter till underpris, åtaganden av det allmänna att köpa varor eller tjänster till överpris från ett företag samt investeringar som inte är marknadsmässiga. Av den underrättspraxis som finns tillgänglig framgår det att exempelvis försäljning av mark till underpris, liksom avgiftslättnader, är något som kommuner inte nödvändigtvis betraktar som otillåtet statsstöd, även om så är fallet. Detta är ett problem för den svenska lagstiftaren då detta är kriterier som är fastställda i artikel 87 EG men således saknar motsvarighet i den svenska kommunallagen. Lämpligast vore att utöka den svenska kommunallagen till att innehålla dessa kriterier, detta då de EG-rättsliga reglerna gällande statsstöd är väl utformade med en väl fungerande praxis, vilket skulle kunna bringa mycket lärdom på den svenska interna marknaden. De EG-rättsliga reglerna har även fått stå modell för den danska 11 a § som har visat sig vara mycket väl fungerande i Danmark, där man använt sig av EG-rättslig praxis för att komplettera den danska tolkningen och tillämpningen av lagstödet. Dock finns denna danska bestämmelse i den danska konkurrenslagen, i Sverige skulle denna regel lämpligen göra sig bättre gällande som en utökning av 2 kap 8 § kommunallagen.

Stödgivning som kanaliseras genom offentligägda bolag kan enligt praxis från EG-domstolen anses ske med statliga medel.⁸⁰ EG-domstolen framhöll i fallet, *Sloman Neptun*, att förmåner som ges direkt eller indirekt med hjälp av statliga medel betraktas som stöd, och då inbegrips inte endast stöd som ges direkt av staten, utan också stöd som ges av offentliga eller privata organ som utsetts av staten.⁸¹ Här kan konstateras en skillnad jämfört med kommunallagen, som endast omfattar åtgärder av kommuner och landsting.

⁸⁰ Case C-290/83, *Commission vs. France*.

⁸¹ Case C- 72-73/91, *Sloman Neptun*.

Det måste framhållas att EG-rättslig praxis avseende tolkningen av artikel 87 EG är dynamisk, inte minst till följd av att blivit vanligare med privata initiativ i medlemsstaterna, främst i Danmark men även Nederländerna har en nationell lagstiftning gällande statsstöd. Den danska regleringen i 11 a § får anses som mycket väl fungerande och torde vara en bra modell för den svenska lagstiftaren att ta fasta på. Då 11 a § till mycket stor del är baserad på de EG-rättsliga reglerna i artikel 87 och 88 EG finns det inget formellt hinder från att man i Sverige skulle införa en liknande lagstiftning. Snarare tvärtom så borde den danska modellen vara en exemplarisk förebild för Sverige, då dessa två regelverk ligger nära varandra samt då de båda tillhör EU har de även denna praxis att tolka den befintliga lagtexten i enlighet med.

För rättstillämparen framstår det EG-rättsliga regelverket kring statsstöd som omfattande och ganska svårtillgängligt. Man bör dock hålla i minnet att kommuner inte kan forumshoppa mellan nationell rätt och EG-rätt. Förutsatt att samhandelseffekt föreligger gäller EG-rätten för varje stödåtgärd som beslutas av kommuner, liksom för stöd som lämnas av bolag som kontrolleras av dem. Beslutsunderlaget måste i princip bygga på en genomgång av såväl EG-rätten och svensk rätt, i dagsläget förekommer alltså dubbla regelverk vilket knappast kan underlätta rättstillämpningen. Från en praktisk utgångspunkt bör det dock framhållas att kommunallagen och EG:s statsstödsregler mycket väl kan tillämpas och delvis avser skilda frågeställningar. 2 kap 8 § kommunallagen ger svar på frågan om en planerad stödåtgärd över huvud taget ligger inom den kommunala kompetensen, om så ej är fallet saknas det anledning att företa en prövning av en planerad stödåtgärd i förhållande till EG:s statsstödsrätt. Om det ändå föreligger en planerad stödåtgärd som ligger inom den kommunala kompetensen enligt kommunallagen, är stödgivaren likväl skyldig att företa en självständig prövning av huruvida EG:s statsstödsregelverk innebär en ytterligare inskränkning i den kommunala kompetensen. I förekommande fall är stödgivaren skyldig att lämna upplysningar om den planerade åtgärden till regeringen för en eventuell anmälan till kommissionen.⁸²

Det finns även vissa likheter mellan 2 kap 8 § kommunallagen och EG:s statsstödsrätt. Den i grunden restriktiva synen på stöd till näringslivet är gemensam för båda regelverken. I förarbetena till 2 kap 8 § kommunallagen framhålls det att av olika regionalpolitiska skäl inte är lämpligt att kommuner engagerar sig i enskilda företag med direkt stöd, samt att de internationella överenskommelser som Sverige slutit ger ytterligare grund för att inte tillåta konkurrensnedvridande stödåtgärder till företag.⁸³ Förarbetena framhåller också stödåtgärder som ett sätt att korrigera marknadsmisslyckanden. I specialmotiveringen uttalas det att när det enskilda initiativet viker eller faller bort på ett visst serviceområde som normalt hävdas av den privata företagsamheten, kan det uppkomma ett rättsligt utrymme för kommunala åtgärder som annars skulle betraktas som

⁸² I. Simonsson & U. Öberg, *Utlåtande avseende förhållandet mellan 2 kap 8 § kommunallagen och EG:s statsstödsregler*, Stockholm 2006, s. 34-35.

⁸³ Prop. 1990/91:117, s. 34.

otillåtna. När servicenivån sjunker klart under det acceptabla kan kommunen ha rätt att ekonomiskt understödja enskilda näringsidkare för att garantera en viss minimistandard av kommersiell service till hushållen.⁸⁴ Som exempel nämns ekonomiska insatser för att trygga tillgången på hotell i kommunen, detta när enskilda företag eller personer inte är beredda att göra de nödvändiga insatserna, se här fallet *Ljunga Park*, där kommunen som stödgivare hävdade att detta var bakgrunden till det utbetalda stödet.

2 kap 8 § kommunallagen medger att kommuner genomför åtgärder för att allmänt främja näringslivet i kommunen. En motsvarande tankegång finns i gemenskapsrättslig tolkning av artikel 87 EG, där sådana åtgärder inte anses selektiva då de ej gynnar ett visst företag eller en viss produktion och utgör därmed inte statsstöd. Däremot finns det betydligt fler avgöranden att tillgå i EG-rätten, vilket gör detta till en lämplig praxis att använda i en framtida nationell lagstiftning i Sverige gällande statligt stöd.

Situationen i Sverige ter sig således som ohållbar. Detta kan man utläsa av ovan nämnda rättspraxis där man i ett flertal svenska avgöranden ej haft behörighet att pröva frågan i sak då man i Sverige brister i frågan gällande kontroll och prövning av statsstöd. Sverige har givetvis att tillse att vi har en nationell ordning på statsstödsrättens område som fullt ut tillgodoser EG-rättens krav. Då det finns ett flertal likheter mellan 2 kap 8 § kommunallagen och artikel 87 och 88 EG torde det i sak inte vara omöjligt att införa en lagstiftning i Sverige liknande den danska 11 a §, med grund i den EG-rättsliga regelringen. Detta samtidigt som det är angeläget att privata aktörer fortsätter att kämpa inom ramen för nuvarande rättsregler för att söka uppnå sin rätt när det gäller negativa effekter av otillåtna stöd, torde det stå klart att detta inte räcker utan att det också krävs aktiva lagstiftningsåtgärder från regeringens och riksdagens sida. Konkurrensverket bör ges en tydlig ställning som nationell kontrollmyndighet i likhet med det danska konkurrensrådet som faller under det danska konkurrensverkets verksamhet. Det måste tillskapas fungerande processuella möjligheter för privata aktörer att agera mot tillämpning av oanmälda stödåtgärder, bland annat genom vidgad talerätt och möjligheter att påkalla vitesförbud i domstol mot fortsatt stöd. Det behöver också införas svenska regler om återbetalningsskyldighet för otillåtet utbetalade statliga stöd som fyller de stränga krav som EG-rätten.⁸⁵ Således är konkurrensverket den myndighet i Sverige som bör ges kontrollverksamhet då det genom rättspraxis är fastställt att kontrollen idag ej fungerar på så sätt att varje myndighet övervakar sina stöd.

I Sverige idag torde det finnas ett förarbete till proposition gällande en lagändring angående de svenska statsstödsreglerna vilken torde utformas i likhet med den danska 11 a §. Denna torde inom en relativt snar framtid vinna laga kraft då det är fastställt att den lagstiftning som finns idag är bristande på många punkter.

⁸⁴ Prop. 1990/91:117, s. 152.

⁸⁵ U. Bernitz, *Statsstödsrätten och Sverige: hög tid för lojal implementering*, Europarättslig Tidskrift 2007, s. 508-509.

6 Avslutande kommentarer

Syftet med denna uppsats var att undersöka huruvida Sverige har en skyldighet att införa statsstödsregler på en nationell nivå i enlighet med EG-rätten. Detta får anses vara besvarat i uppsatsen genom analys av såväl EG-rättslig som svensk praxis med slutsatsen att så ej är fallet.

Nästa fråga i frågeställningen i uppsatsens inledning var således om den svenska lagstiftaren ändock bör införa någon form av statsstödsregel och hur bör då denna se ut? Även om det finns ett krav på ett inrättande av en nationell lagstiftning på området, har det genom uppsatsens gång visat att detta ändock är nödvändigt för den svenska marknaden samt en konkurrens i harmoni. Lämpligast bör detta göras genom en komplettering av 2 kap 8 § kommunallagen med den danska 11 a § som modell och sedermera genom en analogisk tolkning av EG-rättslig praxis.

Då det fram tills Sveriges medlemskap i EU 1995 praktiskt taget varit tillåtet med statliga stöd i Sverige har det varit svårt för de svenska kommunerna att tillämpa dessa regler. De svenska kommunerna har alltid haft en form av självstyre vilket har gjort en implementering av statsstödsregler, såväl på EG-rättslig som nationell nivå, något komplicerad att införa då det har funnits ett starkt motstånd gentemot detta. Men som redovisats inte minst genom en rad rättsfall är det nu brådskande med en nationell lagstiftning gällande statsstödsreglering, även om detta kan inskränka på den kommunala kompetensen. Det ligger i tiden med en implementering då detta är något som uppmärksammas i allt fler medlemsstater och det är således dags för den svenska lagstiftaren att nu blicka framåt. Med danska implementeringen inom räckhåll torde det inte vara ett stort steg för Sverige att följa i dess spår och på så sätt säkerställa den svenska marknaden för dess aktörer såväl som konsumenter.

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

- Biondi A.
Eckhout P.
Flynn J. *The Law of State Aid in the European Union.*
Oxford University Press. Oxford 2004.
- Buyskes P.
Kekelekis M
Phedon M. *State Aid Policy in the European Community,*
Kluwer International. The Hague 2005.
- Böckwall C.
Gustavsson L.
Westin J.
Wrangel C. *Svensk Konkurrensrätt.* Norstedts Juridik.
Stockholm 2004.
- Craig P.
De Búrca G. *EU La; Text, Cases and Materials.* 3rd E.d.
Oxford University press. New York 2003.
- Esaiasson P. *Metodpraktikan; konsten att studera samhälle,
individ och marknad.* Norstedts Juridik.
Stockholm 2004.
- Hancher L.
Ottervanger T.
Slot P.J. *EC State Aids.* 3rd Ed. Sweet & Maxwell.
London 2006.
- Karlsson J.
Rislund O.
Wetter C.
Östman M. *Konkurrenslagen – En handbok.* Thomson Fakta.
Stockholm 2002.
- Motta M. *Competition Policy; Theory and Practice.*
Cambridge University Press. Cambridge 2004.
- Simonsson I.
Öberg U. *Utlåtande avseende förhållandet mellan 2 kap 8
§ kommunallagen och EG:s stadsstödsregler,*
Öberg & Associés. Stockholm 2006.
- Sundbom P-A. *Offentlig sektor – konkurrens för ökad effektivitet
och tillväxt.* Swedish Competition Authority.
Dnr 582/2006.
- Vesterdorf P. L. *Statsstötte.* Nyt Juridisk Förlag Aps – DJÖF.
Copenhagen 2002.

Wegener J. P. *Forbudet mod Statsstøtte I EU*. Forlaget Thomson. Copenhagen 2003.

Wegener J. P. *Fortolkning af reglerne om offentlig støtte i Konkurrencelovens § 11 a*. Forlaget Thomson. Copenhagen 2008.

Whish R. *Competition Law*. 5th Ed. Oxford University Press. London 2005.

Konkurrensverkets rapportserie: 2004:4.

Konkurrensverkets rapportserie 2007:4.

Konkurrensverket yttrande över EG-kommissionens grönbok om offentlig-privata partnerskap och EG-rätten om offentlig upphandling och koncessioner. Dnr 647/2004.

Banverket, VTI och Vägverket 2007. En svensk modell för offentlig-privat samverkan vid infrastruktursinvesteringar.

Artiklar

Bernitz U. *Statsstödsrätten och Sverige: hög tid för lojal implementering*, Europarättslig Tidskrift 2007:3. Pp. 505-509.

Bovis C. *Financing Services of General Public Interest, Public Procurement and State Aids; The Delineation between Market Forces and Protection in the European Common Market*. The Journal of Business Law. January 2005. Pp. 1-27.

Koenig C.
Kiefer S. *Public Funding of Infrastructure Projects under EC State Aid Law*. European State Aid Law Quarterly. 2005:3. Pp. 415-424.

Olofsson M. *Swedish Minister for Industry, Employment and Communications*. Dagens Nyheter. 2 of February 2007. Available on:
<http://www.regeringen.se/sb/d/7648/a/76438>
Last visit: January 3rd at 13.14.

Sloccock B. *The market Economy Investor Principle*, Competition Policy Newsletter. June 2002:2. P. 23.

- Simonsson I. *The Effective Application of EU State Aid Procedures*, FIDE 2006.
Available on:
<http://www.fide2006.org/TOPIC2/State%20Aid%20Sweden%20Simonsson.pdf>
Last visit: January 26th at 23.52.
- Simonsson I. *State Aid Supervision and Enforcement in Sweden*, Europarättslig Tidskrift 2006:4. Pp. 622-643.
- Organization for Economic Co-operation and Development: DAFFE/CLP(2001)24, *Competition Policy in Subsidies and State Aid 12Nov 2001*.
- European Commission: Pressrelease 2000- 12-21, IP/00/1509.
- European Commission: Pressrelease 2004-05-19, IP/04/666.
- European Commission: Pressrelease 2008-01-15, IP/08/48.

EG-rättsliga källor

Commission Regulation (EC) No 1628/2006 of 24 October 2006 on the application of Articles 87 and 88 of the Treaty to national regional investment aid.

Commission Regulation (EC) No 1998/2006 of 15 December 2006 on the application of Articles 87 and 88 of the Treaty to de minimis aid Official Journal L 379 of 28.12.2006.

Commission Regulation No 70/2001 of 12 January 2001 on the application of Articles 87 and 88 of the EC Treaty to State aid to small and medium-sized enterprises.

European Union Consolidated Versions of the Treaty on European Union and of the Treaty Establishing the European Community, Official Journal C 321 E/1.

Procurement Directives (2004/17 and 2004/18) Directive 2004/18/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 on the coordination of procedures for the award of public works contracts, public supply contracts and public service contracts.

State Aid Action Plan. Com(2005) 107 Final. Brussels 7.6.2005.

Vademecum Community Rules on State aid, 15/02/2007.

Kommissionens rapportserie

Comm 2002: 263 final. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, eEurope 2005 Action Plan.

Comm 2004: 280 final. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, eEurope 2005 Action Plan: An update.

Danska rättskällor

The Competition Act (Consolidation Act) Consolidation Act No. 1027 of 21 August 2007.

Law number 415 of 30 May 2000 on the Danish Complaints Board, amended by Act No. 450 of 7 June 2001, Act No. 306 of 30 April 2003, Act No. 338 of 18 May 2005 and Act No. 431 of 6 June 2005.

Governmental order number 602 of 26 June 2000.

Svenska rättskällor

Rättegångsbalken (1942:740)

Kommunallag (1991:900).

Lag (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapens konkurrens-och stadsstödsregler.

Lag (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m.

Konkurrenslag (2007:636).

Lag (2007:1091) om offentlig upphandling.

Internet källor

<http://www.eu-oplysningen.dk/search/>. Danish Government.
Senast besökt: 2008-03-16 kl.11.13.

<http://ec.europa.eu/>. European Commission.
Senast besökt: 2008-03-12 kl. 23.24.

<http://www.kidairport.com>. Kristianstad Airport.
Senast besökt: 2007-12-17 kl. 10.13.

<http://www.kkv.se>. Swedish Competition Authority.
Senast besökt: 2008-02-18 kl. 9.05.

<http://www.konkurrencestyrelsen.dk>. Danish Competition Authority.
Senast besökt: 2008-03-04 kl. 20.20.

<http://www.kristianstad.se>. Municipality in Kristianstad.
Senast besökt: 2007-12-12 kl.14.45.

<http://www.lfv.se>. Swedish Civil Aviation Administration.
Senast besökt: 2008-12-29 kl. 14.36.

<http://www.nyanorrkoping.se>. Nya Norrköping.
Senast besökt: 2007-11-29 kl. 8.43.

<http://www.regeringen.se>. Swedish Government.
Senast besökt: 2007-10-01 kl.15.02.

Övriga källor

C. Norgren, Konkurrensverket, 2008-01-23. Anförande av C. Norgren, generaldirektör Konkurrensverket, vid Upphandlingsdagarna den 23 januari 2008 i Stockholm.

Proposition Prop. 1990/91:117. Kommunallag.

Proposition Prop. 1992/93:56. Konkurrenslag

Slutbetänkande SOU 1999:139. Effektivare Offentlig Upphandling

Rättsfallsförteckning

EG-domstolen

Case C- 120/73, *Gebrüder Lorenz GmbH v Federal Republic of Germany et Land de Rhénanie-Palatinat*. [1973] E.C.R. I-1471.

Case C-78/76, *Steineke & Weinlig v. Germany*, [1977] E.C.R. I-595.

Case C-318/82, *The Netherlands and Leeuwarder Papierwarenfabriek Bv Vs. Commission*, [1985] E.C.R. I-3727.

Case C-290/83, *Commission v.. France*, [1985] E.C.R. I-439.

Case C-67/85, 68/85 and 70/85, *Van der Koy v. Commission*, [1988] E.C.R. I-219.

Case C-305/89, *Italy v. Commission*, [1991] E.C.R. I-1603.

Case C- 72-73/91, *Firma Sloman Neptun Schiffarths AG v. Seebetriebsrat Bodo Ziesemer der Sloman Neptun Schiffarths AG*, [1993] E.C.R. I-0087.

Case C- 39/94, *Syndicate François de l'Éxpress Internaional SFEI and others v. La Poste and others*. [1996] E.C.R. I-03547.

Case C- 372/97, *Italy v. Commission*, [2004] E.C.R. I-03679.

Case C-83/98, *France/Ladbroke Racing Vs. Commission*, [2000] E.C.R. I-3271.

Case C- 156/98, *Germany v. Commission*, [2000] E.C.R. I-6857.

Case C-482/99, *France v. Commission, (Stardust Marine)*, [2002] E.C.R. I-4397.

Case C- 280/00, *Altmark Trans GmbH and Regierungspräsidium Magdeburg v. Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH and Oberbundeanwalt beim Bundesverwaltungsgericht*, [2003] E.C.R. I-7477.

Case C-415/03, *Commission v. Greece*, [2005] E.C.R. I-3875.

Case C-119/05, *Lucchini v. Ministero dell'industria, del Commercio e dell' Artigianato*, [2007] E.C.R. I-6199.

Joined cases C-222/05, *Van der Weerd and others v. Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*, [2007] E.C.R. I-4233.

Förstainstansrätten

Cases T-228/99 and T-233/99, *Westdeutsche Landesbank Girozentrale & Land Nordrhein-Westfalen Vs. Commission*.

Case T-369/00, *Département du Loiret vs. Commission*.

Case T-289/03, *BUPA mot Kommissionen*.

Kommissionens beslut

C (2007)/3274 final, State Aid N 791/2006 – *Sweden, Business Case Norrköping*.

Commission Decision of 19 May 2004 C 2/2003, *On the Measures of Denmark in Favour of TV2/Denmark*.

Högsta Domstolen

Högsta domstolen, mål nr. Ö 2382-07, *Nya Norrköping AB mot Skyways*.

Rättsfall från tingsrätterna

Tingsrätten i Kristianstad, T 1644-06, *Kristianstad Flygplats AB mot Skyways*.

Rättsfall från kammarrätterna

Kammarrätten i Göteborg, 2006-05-16; mål nr. 6371-05.

Rättsfall från länsrätterna

Länsrätten i Kronoberg, 2007-06-19; mål nr. 269-07. *Kosta Köpmanshus mot Lessö kommun*.

Rättsfall från marknadsdomstolen

MD 2001:25 / 2002:1, E.J.K. *Sävsjö mot Ljunga Park Konferenshotell AB*.

Rättsfall från danska konkurrensrådet

Beslut från danska konkurrensrådet 2006-09-27, *The County of Funen Supported Internet Portal Illegally*.